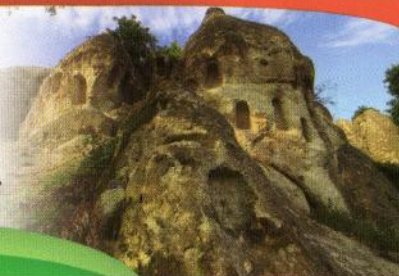

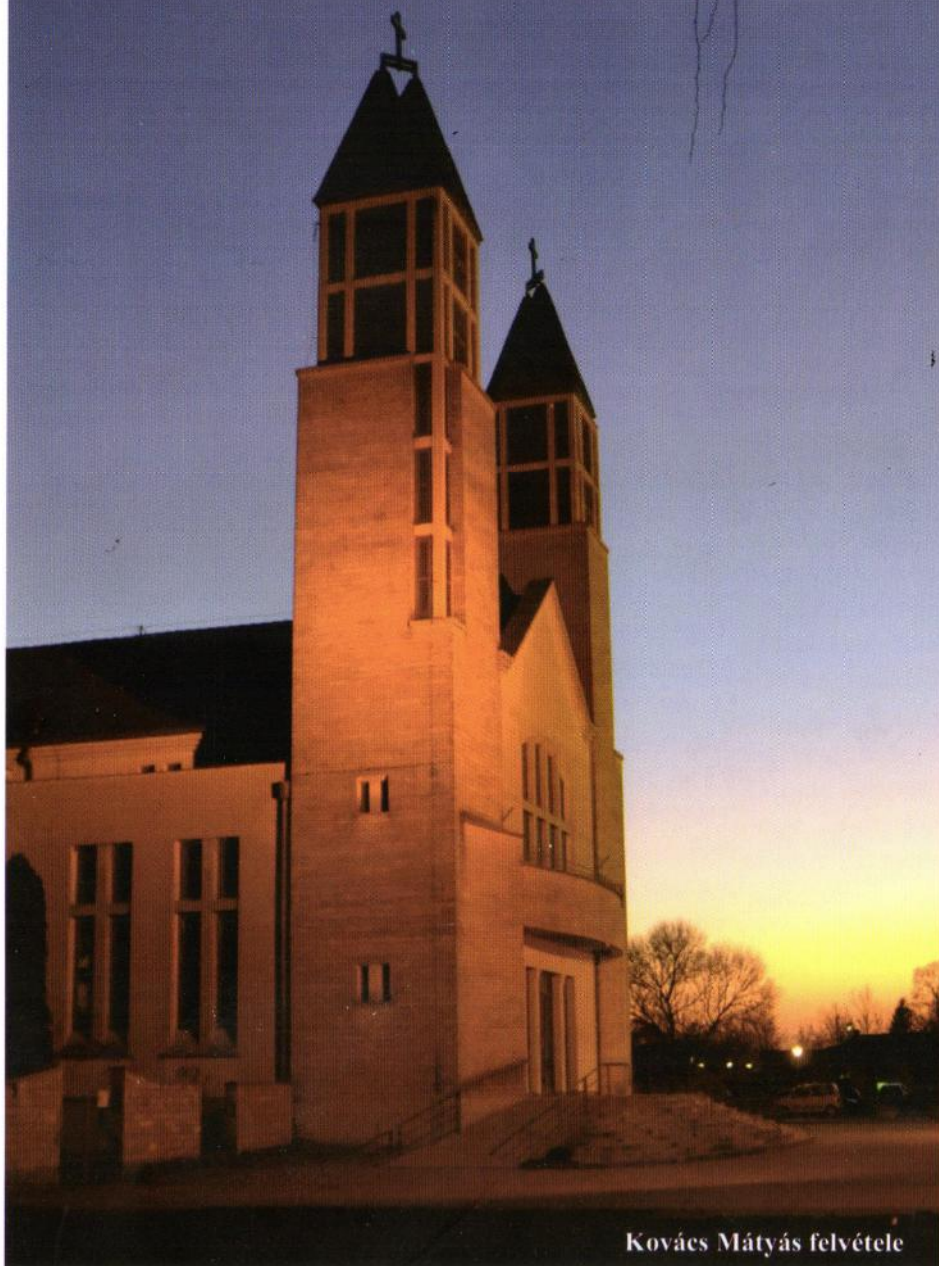
KAPTÁRKÖVEK

VÁROSKÖNYV
MEZŐKÖVESD

XI. évfolyam, 4. szám (41. megjelenés) Negyedévenként megjelenő bükkaljai folyóirat 2021 december 600 Ft

Áldott, Békés Ünnepeket!

Kovács Máttyás felvétele

Orosz Margit

Karácsonyi gondolatok

*Mikor emberek szíve összeforr,
Mikor fehéren szítál kinn a hó,
Mikor szobában kékes csend honol,
Fehér szárnyakon érint meg a jó.*

*Mikor újra hinni tudok benne,
Mikor az éjszakában szárny suhog,
Mikor a világ bölcsőben fekvő
Homályos létünk sejtésén forog.*

*Mikor az égi követ szekere
Aranyló holdudvaron megáll,
S mikor ránézünk a kisdedre,
Töprengésünk igazságot talál.*

*Mikor elhozza az ígért békét,
S fehér galamb a vállunkra száll,
Míg elosztatja lelkünk sötétjét,
Ország helyett szívünk otthonot talál.*

*Eljön! Minden biztonnyal eljön Ő!
Hisz' világra hozott bizonyosságot.
Te is keresd-e világosságot!
Minden napunk így lesz szent éjszaka:
Létünk karácsonya.*

Czipott György

Via crucis

lehetnénk jobbak Uram,
de hisz hogyan választhatnál
akkor egyszerűn közülünk
és mi hogyan ismernénk
reád biztosabban...
köréncfüllednek lustán
lazahurkú égtájak
amikor szívünk mélyére
galambroptuk íve alvad.
lehetne másként,
bár minden hitet igyekszünk
ócskás ponyvájára dobni
ezüstígéretért.
lehetne jobban,
ha gyermekünk szemére
árnyék vetül és kicsit
közelebb vonnánk tán
acéllal borotvált szívünkhöz.

hiába is mérjük naponta
tűpontos eszközökkel
parancskemény rácsainkat,
kívül-belül patkány figyel.

lennének bár tisztábbak.
végre ismernénk megbotoltan
és fölsegítenénk...,
keresztes Jézusunk.

Fecske Csaba

Karácsonyfák

Amikor a hegyekből lejönnek
a városba a riadt kis fenyők,
híret hozván a kised-örömmek,
sejtheted már, hogy áldozatok ők.

Ózöld színük van s gyantaillatuk,
vasfogú fűrészmarta meg őket,
míg ideértek, hosszú volt az út,
szánd meg hát e nyüzött kis fenyőket.

Csillagszóró, szaloncukor s gyertya,
az ünnep szokásos kellékei -
A karácsonyfa szomorú, mert a
mi örömünk a végzete neki.

Megszületett a Kisjézus!

Mezey István rajza

Dr. Kriston Mihály

Az én időm

Régen nem találkoztam az időmmel
Azt sejtettem lehet tán végtelen,
Ma már tudom, hogy tévedtem
Már ködfátyolban táncol szüntelen,
És ha itt-ott néha rám köszön,
Hallani vélem, még várj, de majd jövök,
Pedig még diófát ültetnék inkább,
Azt már nem, huhogja egy kuvik majd tovaszáll,
S közben átrepül az időm falán
Hányszor akaszt meg egy gondolat,
Lesz-e időm élni még több tavaszt,
Toldja-e legalább az elvesztett időt,
És majd védi-e az elkövetkezőt,
Beköltözik agyamba az áttervezés,
Az elképzelt jövőn kúszik a repedés,
Ám nem várlak még, ne gyere
Hisz még kellene az időm sok mindenre.

Békevágy a lövészárokból

„... akkor kapott találatot, amikor a bekerítésből maga is megpróbált kitörni a község délnyugati szegélyéhez ... Mintha megfeszítve röpillt volna a tájban, szétvetett karokkal, függőleges testtel, acélsisakja a tarkójára csúszott, jobb kezéből a fegyver lehullott, a bal karja is oldalra csapódott, akár egy nagy madár, toll nélküli szárnya.”

Milyen furcsa véletlen! A *Zuhog, zuhog a hó* című regény szerzőjét (a bevezető idézet ebből a műből való), *Mohás Líviát* ugyanaz a falu, Bogács engedte útra, mint őt, ezt a megbarnult fényképről készült grafikán felém mosolygó, szinte lányos arcú fiatalembert. Nem kizárt, hogy még ismerték is egymást. Ahogy az adatokat egyeztettem, nem tartom elképzelhetetlennek. A megjelent regény minap került a kezembe, akárcsak ennek a katonaruhában rám mosolygó fiatalembernek a levelei. Ez utóbbiak, a miskolci Herman Ottó Múzeum helytörténeti adattárából.

Ami meglepő, közös bennük, hogy egyazon eseményről, világról tudósítanak. A frontról. A regény szép kötésben, nyomdaillattal, e levelek viszont fakultan, foltosan, már-már alig kivehető kézírással.

Napok óta ízlelgetem a nevé: Csorba Viktor. – Melyik Csorba? – kérdezem anyámtól. A ragadványnév felől tudakolódok. Segítségül mondom neki: – Az apját Csorba Lajosnak hívták, a címzésből az is kiderül, hogy az Újsoron laktak. Anyám kis gondolkodás után mondja a Bogácsra mindenkit azonosító ragadványnevet. Érdekes, sose hallottam felőle – tűnődöm el. Pedig én is abban a faluban születtem, ahol ez a katona. Igaz, amikor én napvilágot láttam, ő már nem élt. Ám a halál nem az ő „bűne”. Mert fehérbajszú öregként, pirosposzsgás kucsmás bogácsiként – kívül borozgathatnánk így karácsony táján valamelyik csecslyuki vagy cserépi úti pincében – ma is élhetne. Van Keresztúry Dezsőnek egy mély igazságokat hordozó

Csorba Viktor

Mezey István rajza

sírverse. Nem tudom megállni, hogy ne írjam ide az ő és a második világháború minden értelmetlenül odavesztett áldozatának emlékére: *„Hol nyugszunk, nem tudja barát, feleség gyerek. / Elszórt / Testünk nyugtalanul nyelte magába a föld / Szívetek őrizzen: milliók eleven milliókat. / Áldozatunk nem a gaz jogcíme. Jóra parancs.”*

*

Nézem a betűit, olvasom az írását. Görcsösen szoríthatta a tollat. Odakint a Don-kanyarban pedig a tintaceruzát. Szálkás betűk, görbe sorok, nem cifrázott, kerekített gondolatok. De éppen ezért, úgy érzem, őszinték.

„Kedves édes apám, édes anyám és Rudi, tiszteletem, csókolom mindnyájukat, jó egészséget kívánok, olyat, mint nekem van, nincs semmi bajom, melyet maguknak is kívánok...”

Valamennyi levél így indul. Ám a tartalom – bármennyire is lakonikus tömörségű lehet egy ovális bélyegzővel lepecsételt, *Ellenőrizve* felirattal ellátott tábori postai levelezőlap szövegezése – mind más és más. Mielőtt azonban ezekből felidéznék néhányat, íme egy levél. Még itthonról küldte a szüleinek. Valamennyi között ez a legbővebb terjedelmű, de talán a legtragikusabb. A dátuma szerint 1942 augusztusában íródott. *„...Tudom, hogy 13-án indulok el, vagyis pénteken. Kedves édes anyám és testvérem. Mikor utoljára eljöttem, nem is gondoltam, hogy már az életben többet nem is találkozunk, nagyon sajnálom, de sehogy se tudtam haza menni, pedig nagyon szerettem volna ... Kedves édes apám, kedves édes anyám és testvéreim, elmegyek most nagyon messzire, magam sem tudom hova ... Kedves jó szüleim a jó isten majd csak haza segít, ha nem, arról sem tehetek ... Maradok tisztelettel hű szerető fiok Viktor.”*

És elment úgy, ahogyan megírta. Vagonban, talán autón, talán gyalogosan. Nagyon messzire, mint a mesebeli gyerek.

(Folytatás a 4. oldalon)

Dr. Pázmándy László

Az az asztal

Gál Mihálynak, odaát

Révedő magányban, az vigasztal,
Hogy valahol mindig vár egy asztal.
Néhány baráti szó, pohár mellett,
Mitől elszáll a fekete felleg.

De lassan fogynak az asztalok,
S emlékek kertjében barangolok.
Fehér abrosz helyett, fekete lepel,
Vár téged is néha, ha érkezel.

A halotti tor bora keserű,
És mindig sír ott egy hegedű,
Mely a könnyeket elindítja,
Mert, aki elment, nem jön vissza.

Mégis, néha arra tévedünk,
Hol egy asztal, terítve volt nekünk.
Szívét szorító abroncs nem lazul,
Mert az üres házban, a csend az úr.

Emlékek kertjében, hull a levél,
De minden tavasszal visszatér.
Télen álmodik, halál helyett,
Mit az Úr nekünk, nem engedett.

Imádkozó

Mezey István munkája

(Folytatás a 3. oldalról)

Ám azzal ellentétben, nem szerencsét próbálni. A később érkező tábori postai levelezőlapokon a keletbélyegző a pontos helyéről nem árulkodik. Szükszavúan, csak annyit közöl: 33-as tábori postahivatal.

*

Én, Csorba Viktor honvéd a 233/35. tábori postaszámra írom üzenem, Magyarországra Borsod megyébe, Bogácsra az Újsorra:

„Nincs semmi bajom, csak az, hogy nagyon messze vagyok...”

„... a hazai nagyon hiányzik...”

„Kedves édes apám, írja már meg, hogy vett-e már lovat, vagy talán a másikat is elvitték. Írja meg azt is, hogy mikor lehet aratni...”

„Írják meg, hogy el van e már a cséplés és lett e sok. Erre most igen sok eső esik.”

„Édes apám írják meg mi újság othol. Itt nincs semmi különös, hidegnek elég hideg van. Boldog karácsonyi ünnepeket kívánok.”

„... tudatom, hogy már nem is tudom hány lapot elküldtem,

de sajnos még választ egyet se kaptam ...”

A cenzúrázott levelekben ilyenek olvashatók. Az otthon, a szerettei utáni vágy. És azok a vágyak, amelyek nem kerültek, nem kerülhettek papírra? Még 1941. január 19-i dátummal írta Miskolcra, a Rudolf-laktanyából az akkor még nem ellenőrzött levelezőlapon.

„... a hejzet igen rossz, de majd lesz valahogy, tűrök.”

*

Aztán egyszer már nemcsak Bogácsról nem érkezett levél a 233/35. tábori postaszámra Csorba Viktor nevére. Tőle sem jött több halványzöld tábori postai levelezőlap. Sőt, semmi és senki nem jött soha többé.

A bogácsi temetőben évtizedek óta térdepel egy katona. Hátán felszerelés, kezében fegyver. Mozdulatlan, kőszobor. Emlékeztető és néma vádirat minden értelmetlen halálért.

„... a nyírfák meghajoltak a hóviharban ... ekkor egyre terjedő erős vaníliaaromát éreztem, és elérkezett számomra az időtlenségszakasz. Az volt az utolsó mondata.

–Milyen jó élni – furcsa, hogy jelen időben mondta.”

Daruszögi H. Imre

Ködöböcz Gábor

Bogácsi borok dicsérete

Bogács, a Bükkalján található 750 éves település gyógyító hatású termálvize mellett leginkább borairól híres. A népszerű üdülőfaló egyik idegenforgalmi nevezetessége a minden évben június végén megrendezett BÜKKVINFEST, a Nemzetközi Borverseny és Borfesztivál. Ennek egyik fontos eseménye az évenként meghirdetett irodalmi pályázat, melynek egyetlen megkötése, hogy a pályaművekben a hely szellemét, a genius locit kifejező jellegzetességet ragadják meg a résztvevők. Számatalan író, költő megihletett már ez a vendégszerető, természeti szépségekben, különlegességekben is bővelkedő vidék, ahol a tüzes bogácsi borok kiváltkëppen szárnyaltatják a képzeletet.

A hangulatos pincézések, baráti beszélgetésekkel egybekötött kedélyes borkóstolások eredménye feltétlenül elismerésre méltó, hiszen eddig két antológia született a bogácsi élményekből: *Borország szíve: Bogács* (2001); *Áldassék neved, Bogács!* (2008). Mindkét kötet Hajdu Imre gondos és igen jó ízlésre valló, koncepciózus szerkesztői munkáját dicséri. A dél-borsodi településről alkotott kép több, egymást feltételező és egymást kiegészítő mozaikból áll össze. Az árnyalatos gazdagságot és színképbeli

sokféleséget a szerzők szemléleti, poétikai és műfaji változatossága is garantálja. Az alkotók között a Bogácshoz, illetve a régióhoz tartozókon kívül távolibb tájak énekesei is föllelhetők; többek között Cseh Károly, Dudás Sándor, Fecske Csaba, Szabó Bogár Imre, Székely Dezső, Katona Kálmán, Varga Rudolf, Pázmándy László, Erdélyi Z. János és Tislerics Endre neve fémjelzi a kötetek anyagát.

Az antológiákat jegyző Hajdu Imre pohárköszöntőnek is beillő, ihletett előszavában már-már parnasszusi, avagy helikoni magasságokba emelkedve tárja elénk a bogácsi borral kapcsolatos hitvallását. „*Ahogy nagy, neves költőinket hajdan a táj vagy egy szép asszonyi szem ejtette rabul, hasonló szellemi és lelki minőségben lettem én is a szőlőbor rabja, illetve szolgája. Az aszúk ízélményéből, a mindenek fölött domináló édesség utáni vágytól - igaz, nem rövid úton - eljutottam a fanyar, a kesernyés, a száraz borok titkáig és élvezetéig. Ma már a legszárazabb vörös- és fehérborok a kedvenceim, melyek - vallom - mértékkel fogyasztva gyógyszerei a testnek és léleknek, serkentői a gondolatnak, a szellemnek, éltetői a szeretetnek, a barátságoknak.* (Folytatás a 6. oldalon)

Bortúrázók a bogácsi pincesoron

Apropó, barátság és szeretet... Barátaim a szőlőt művelő „görbe hátú” bogácsi emberek. Szeretem őket. Szeretem érdes kezük szorítását, kemény és nyílt tekintetüket. Szeretem szavukat, melyből féltés és aggodás csendül, és szívmelegségüket, amellyel a diófa árnyékában, vagy a pincék mélyén asztalukhoz ültetnek. (...) Akkor - amikor születtem, 1947 tavaszán - a közeli és távoli rokonok áldomást ittak jöttömre a bogácsi Kőkötőn termett szőlő levéből, abból a jóféle olaszrizlingből, amely diszkrét rezeda illatával, jellegzetes keserű-mandula ízével megbabonázza a férfiembert. Erre a varázsra én persze csak jóval később jöttem rá, hisz elmúltam már húsz éves is, amikor a legkirályibb ital, a bor meztlábás apostolának elszegődtem. (...) Az út, mely annak idején a bogácsi Kőkötőre vagy Vénhegyre vezetett, göröngyös, kanyargós volt. A bükkaljai szőlőhegyek mindegyikére ilyen út vezet. Lábat sebzően köves, olykor csúszós, néha tengelytörő út. Vannak mégis nem kevesen, akik nem hátrálnak meg ilyen út láttán. Nem hátrálnak meg, hanem épp ellenkezőleg, végig-mennek rajta, akár négykézláb is. Ők azok, akik a költő Nagy László szép sorát átköltve átviszik kortyonként a magyar bort (bármely erős is a sodrás) a túlsó partra.”

A két remekbe szabott antológia breviáriumszerű gazdagsággal sorjázó élmény- és érzékenységszerű epigrammatikus tömörséggel és transzparens formában fejezi ki **Szabó Bogár Imre: Bogácsi üzenet** című hétsoros költeménye:

*Hallod-e, Vándor, vidd hírül a brüsszelieknek,
nemcsak a bor jó itt, s nemcsak a birkagulyás!*

*Ömlik a hévíz, isteni gyógyszer a sok nyavalyára:
estefelé már dalra fakadnak a némák,
s táncol a sánta, a béna, a Csáter apó-ős pincesorán.*

*Szorgos az ember, meg csupa szív. Nem álnok a jó szó!
Nyitva az ajtó, mert őket is várja Bogács!*

A kötetekben megjelenő Bogács-élményről a sokféle konnotációval rendelkező, atmoszférikusan is jelentésszerű, nemegyszer telitalálatos verscímek is beszédesen árulkodnak:

*Bogács 700 éves templomtornya; Boldog boros álom;
Bükkaljai igézet; Bogácsi bordal; Boros barangolás
Bogácson; Bagolyvári alkonyórak; Anakreóni dal; Egy
bogácsi pince falára; Októberi mágia; Bogácsi pince-
sorok; Bacchus; Pince-éjben poharazva; Búcsúpohár, Egy
bogácsi szépasszonyra gondolva; A bogácsi bor lelke;
Bogácsi fekete-sárga; Borkirálynő; Bogácsi fantázia;
Csáter Apó; Borország szíve: Bogács.*

Az utolsóként említett, kontemplatív elmélyültséget tükröző verset, **Varga Rudolf** akrosztichont tartalmazó opusát teljes egészében idézem.

*Borország, borvilág szíve: napfényes Bogács!
Bükknek szőlőkertes palástja, történelmi e táj,
Orákulum-pincesorod préseinek orvosság
cseppen,
Nektárborod kerek, rövid, élénk, testes,
Golyvás, sápkóros, beteg városi embernek;*

*Patika a présház, ha buzgalommal hódol a
csillogó lének,
Áldott legyen Dionüszosz-kultuszának minden
cseppje,*

*Melytől tüzesedik a bogácsi tudós borvitézek
kedve,*

*CSobolyó alá tartasuk hát, barátom a kulacsot,
serleget, ónkupát,*

Mert a bukés, fűszeres bogácsi bor mondatja ki,

**A VILÁG LEGŐSIBB
TÜNDÉR-IGAZÁT!**

(Borország szíve: Bogács)

Régi keletű igazság, hogy minden valamirevaló kultusz teljes odaadást követel híveitől. Varga Rudolf verse talán éppen azért lehet a bogácsi tematika egyik legszebben fénylő, emblematisz darabja, mert a lírai alanynak a szemlélet tárgyához való viszonyát a tökéletes azonosulás, az őszinte, már-már entuziazmus-szerű áhítat és az egzisztenciális érvényű elkötelezettség határozza meg. Ennek jegyében születhetett meg az ikonikus jellegű, tipográfiaailag és vizuálisan is élményszerű költemény, amely a bogácsi borkarakter messze-földön híres kvalitásait a teremtett világ halhatatlan értékei között láttatja. Bogács folyékony aranyát az életörömök, életszépségek és életszentségek kontextusába helyezve, megannyi szuperlatívusszal dicsőíti és emeli a legendák közé.

A vers címével (*Borország szíve: Bogács*) és annak első sorban megismételt, tovább gondolt verziójával („Borország, borvilág szíve: napfényes Bogács!”) indul az az eszményítő, mitizáló eljárás, amely a versbeszédet mindvégig működteti, és amely az eredendően helyi érdekű minőséget az egyetemes létigazságok kimondására képesítő erővel ruházza föl. A couleur locale-ban fölfedezett univerzalitásról, illetve a parciálisban megjelenő egyetemességről van itt szó, lévén, hogy „a bukés, fűszeres bogácsi bor mondatja ki/ A VILÁG LEGŐSIBB/ TÜNDÉR-IGAZÁT!” Mintha csak Berzsenyi eszméltetően megvilágosító versének egy különösen hangsúlyos sora köszönné vissza: „Tündér változatok műhelye a világ”.

Akárcsak Bogács orákulumnak számító pincesorá, melynek „préseinek orvosság cseppen”; olyan fenséges nektárbor, amely „kerek, rövid, élénk és testes”. A lírai én részéről annyi, de annyi egzaltációval érintkező szeretet, csodálat, tisztelet és őszinte hódolat övezi a Bükk eme „szőlőkertes palástja”-t, a patikának titulált présházat és annak „csillogó levét”, hogy a szent elragadtatásban a költészet liturgiáját már-már a liturgia költészetévé változtatja: „Áldott legyen Dionüszosz-kultuszának minden cseppje,/ Melytől tüzesedik a bogácsi tudós borvitézek kedve”.

Az idézett szövegrészben a kulturális emlékezet, a nyelvi, kultúraantropológiai hagyomány és az irodalmi régiség is erőteljesen megjelenik a frazeológia Balassira emlékeztető fragmentumai révén: „áldott legyen”; „Dionüszosz”; „tüzesedik”; „borvitézek”. A „tüzesedik a

bogácsi tudós borvitézek kedve” az invenció és erudíció, az alkotó és alakító erő szimultán jelenlétét érzékeltetve az elképzelhető legnagyobb dicséret, ami a bogácsi borra vonatkozólag egyáltalán lehetséges.

A kulacs, serleg, ónkupa emlegetésével többek között Csokonait, Petőfit, Vörösmartyt, Tóth Árpádot, Áprily Lajost, Kányádi Sándort, Utassy Józsefet és Kiss Benedeket megidéző intertextualitás, az akrosztichon miatt is emlékezetes vers jelentésrétegeit, a relációjelentések révén még tovább árnyalja és gazdagítja. A lehetséges üzenetek között nagyon fontos a bor által nyújtott mámor, amely a lét és a világ másfajta, emelkedettebb aspektusból való, derűs szemléletét jelenti. Azt a fajta kegyelmi állapotot, amely a „világ legősibb tündér-igazát” képes velünk kimondatni, és amely kegyelmi állapot Hamvas Bélánál így fogalmazódik meg: „*A mámor a köznapi ésnél határtalanul magasabb rendű állapot és a tulajdonképpeni éberség kezdete. Ez a magasabb józanság. És ez az, amiből az igazi vallás fakad. A jó vallás a mámorvallás; a rossz vallás a köznapi észvallás, az ateizmus. A vita illuminativa kulcsa itt van a kezünkben, jobban mondva itt van hordóinkban és üvegeinkben. A borból tanulhatjuk meg, mi a mámor, mi a magasabb józanság, mi az illuminált élet*”. Vagy ahogyan a sok-sok artistikus szépségű boros vers szerzője, a Miskolcon élő **Fecske Csaba** írja egy **Bogácsi pince falára** című csillámlóan játékos és telitalálatos bordalában:

*Néhány pohár finom nedű,
s az ember örökéletű,
és megpendül lelke húrja,
a mámor csiklandó ujjja
játszik rajta újra meg újra,
élvezi ezt, meg nem unja,
hordólyukba bú a bújja.*

*Érzékeny hangszer az ember,
bor nélkül cincogni sem mer.
Bor nélkül fals hangon szólna,
mi lenne, ha bor sem volna?*

A sokak tapasztalatát megfogalmazó szentencia szerint a bogácsi bor az észet éleszti, de akinek nincs, azt is felderíti. A bükkaljai tájhoz szoros szálakkal kötődő **Székely Dezső** legjobb bordal hagyományokhoz méltó műve is ezt támasztja alá.

*Ahogy a fecske ősszel Afrikába,
úgy repülök én borteremő Bogácsra.
Nyugodj meg, szívem, te fáradt, te kóbor,
száz évig éltet a bogácsi óbor:
ezt rendeli orvos, beteg
az utolsó kenet helyett.*

*Baráti körben, szép muzsika mellett
a gond, a bánat elszáll, mint a felleg:
fejed sosem fáj, fogad el nem vásik,
ha jó bort iszol, vérgyűjtő bogácsit:
ezt rendeli orvos, beteg
az utolsó kenet helyett.*

(Bogácsi bordal)

A rokon tematikájú Petőfi-versek veretes formarendjét és partitúráját idéző alkotás a bogácsi élménykőr egyik kiemelkedő darabja. Az időtlen népi bölcsességet személyes tapasztalattal ötvöző lírai miniatűr klasszicizált nyugalma képi világával és aforisztikus nyelvhasználatával ragadja meg az olvasót. Az ismétlés, a párhuzam és gondolatritmus retorikai alakzataira épülő írástechnika a folklór indíttatásra utalva még inkább megkönnyíti a verssel folytatott párbeszédet.

A bordal természet- és valóságközeli nyitóképe („*Ahogy a fecske ősszel Afrikába, / úgy repülök én borteremő Bogácsra*”) az archaikus léttörvények erejével és a genetikusan meghatározottságok evidenciájával érzékelteti a vonzás és választás egyetemleges összefüggését, s eközben Gyurkovics Tibor egy különösen emlékezetes remeklését is fölidézi. „*El kéne szállni fecskemód/ csak nincsen hozzá fecskekód*” (Fecskekód).

A szárnyra kelt szívvel Bogácsra érkező lírai alany számára a „vérgyűjtő bogácsi óbor” gondúzó, búfelejtő, ihletadó, örömszerző mivoltában afféle univerzális értékjelkép, végső soron pedig isteni erővel bíró életelixír. Ez a csodálatos nedű olyasféle mámor és malaszt, amely nemcsak az életszépség forrása („száz évig éltet a bogácsi óbor”; „Baráti körben, szép muzsika mellett/ a gond, a bánat elszáll, mint a felleg”), hanem a végső pillanatok is humanizáló, a kegyes és jó halált is elősegítő dionüszoszi ajándék: „ezt rendeli orvos, beteg/az utolsó kenet helyett”.

A bor géniuszáról érkező Hamvas Béla filozófiája is visszaköszön eme refrénszerűen ismétlődő sorokban, hiszen a transzcendencia felé nyíló tér- és idődimenziókban „végül is ketten maradnak: Isten és a bor”. Székely Dezső bogácsi borapoteózisa az isteni nedű földi és égi világ között közvetítő természetét kiemelve, voltaképpen a hamvasi tanítás egyik örökérvényű üzenetét is recitálja felénk. „A bort én csak az egyik legmagasabb kegyelmi aktusként tudom megérteni. A bor felold.(...) A bor visszahozza eredeti életünket, a paradicsomot, és megmutatja, hová fogunk érkezni a végső világünnepen. Ezt a hidat az első és az utolsó nap között az ember csak önkívületben bírja ki. Ez az önkívület a bor”.

A bogácsihoz fogható minőség természetesen a Bükkalja más településein is megterem, és a vers egyik fontos szöveghelye („fejed sosem fáj, fogad el nem vásik, ha jó bort iszol”) példának okáért a szomolyai és a borsodgeszti borokra is messzemenőig érvényes. Olyannyira, hogy az innen származó borok némelyike még a legjobb tokaji borokkal is versenyre kelhet. Ennél nagyobb dicséret pedig aligha képzelhető el.

A bogácsi bor legendájáról szóló irodalmi kalandozásunkat Hajdu Imrének egy személyesebb és egy általánosabb írásával zárjuk. „*Csáter apó - hivatalos nevén Hegyi József - a dédapám volt. Kiváló bogácsi borász, aki azt vallotta: nem a bor a lényeg, hanem a borozgatás. A bor nála csupán eszköz volt egy különleges lelkiállapot megteremtéséhez. Egészen pontosan, a bor nem csupán mámort adott neki, hanem feledkezést és főleg lelki békét. Ehhez a különleges nirvána állapothoz természetesen minőségi bor dukált.*

(Folytatás a 8. oldalon)

(Folytatás a 7. oldalról)

Ezért dédapám földi életében mindig azt hangoztatta: a bornak olyannak kell lennie, mint az asszonyhűségnek és a férfiúi jellemességnek. Vagyis szilárdnak és rendíthetetlennek...” A másik írás egy kiváló érzékkel megformált anekdotikus elbeszélés, amely vélhetően a helyi hagyományból nőtt ki. Íme a **Bogácsiak a mennyországban** című roppant szórakoztató és szellemes, akár tanulságos parabolaként is fölfogható novella néhány részlete:

„Folyton Szomjas Tiha, kezében a 20 literes hordócska borral, bánatosan elindult amerre Szent Péter mondta. De nem ment messzire! A szíve nehéz volt, torkát a sírás szorongatta. Bánatában leült a mennyország kapujától nem messze az árokpartra, s elkeseredésében a hordócska tartalmát kezdte kóstolgatni. A tüzes bogácsi bor most is megtette hatását.(...)”

- Miféle bor ez, fiam? – kérdezte kíváncsian Szent Péter, akiről tudnivaló, hogy gyengéje a jóféle nedű, ráadásul ért is hozzá, arról papírja is van, mert a fáma szerint valamikor, még a földön járva, Lillafüredre tévedve, elvégezte egy bizonyos István nádor nevű borlovagrend somelie (pohárnok) tanfolyamát. - Péter bátyám, ez amit én itt iszok, bogácsi bor. Venyige Rézi pincéjéből – felelte Tiha. - Ha meg nem sértem, kóstolja meg! (...) - Szűz Máriám! – kiáltott fel. Ez tényleg jó bor! – s újra meghúzta a hordócskát. Még jobban ízlett neki.(...) Így került be Folyton Szomjas Tiha a mennyországba, ahol azóta is jó dolga van, úgy él, mint Marci Hevesen. Az angyalkák kényeztetik, az égi szőlőskertek termését őrző pincék kulcsából másolatot kapott, vagyis szabad bejárása van ezekbe a pincékbe, s annyit ihat, amennyit csak meg bír inni. Teszi is ezt becsülettel, bár - s ezt csak önmagának meri bevallani, Szent Péternek el nem árulja, bár szerinte Szent Péter is tudja már ezt -, a mennyország bora nincs olyan jó, mint a bogácsi. Üzent is barátjának le a földre. Kaparó Kelemen álmában kapta meg Tiha üzenetét, miszerint amikor ő, Kaparó Kelemen úgy érzi, el kell költöznie a földről véglegesen, ne felejtse az útra magával hozni egy kishordónyi bogácsi rizlinget. Mert ez a bebocsátás ára.(...) Kaparó Kelemen mindenestre így cselekedett, s lássanak csodát, amikor a bebocsátásra várók sorában meglátta őt Szent Péter a hordócskával, félrehúzta, s az üzlet már is megkötött. Nem kellett mennie semmiféle lélek-röntgenezésre, hanem a szolgálati lépcsőn egyből a mennyországba került, s újra találkozott jóbarátjával, Folyton Szomjas Tihával. Később egyre több bogácsi indult utolsó útjára hozzájuk hasonlóan, kishordóval. Multkorában megbízható forrásból úgy értesültem, hogy a mennyországon belül már külön városrészüik van a bogácsiaknak, mert olyan nagy számban vannak ott jelen. A mennyország kapujában Szent Péter pedig kicsattanó, piros arccal, bölcsen mosolyog. Az angyalkák azt suttogják, a bogácsi bortól lett ilyen”.

Felhasznált források

Borország szíve: Bogács. Antológia egy 750 éves településről. Hajdu-Vinpress Kiadó, Miskolc, 2001.
Áldassék neved, Bogács! Második antológia a dél-borsodi településről. , Hajdu-Vinpress Kiadó, Bogács, 2008.

Mária a kiseddel

Mezey István grafikája

Pribéli Zoltán versei

Barátomnak

Cigaretám füstje itt borong az asztalon
 Értelmet keresünk.
 Én a létben, amaz meg a plafonon.

Hiányzik egy jó barátom
 Valahol rám gondol talán
 Neki adnám nagykabátom
 Hogyha fázna netalán.

Az igazság

Az igazság most olyan, mint ultiban a talon.
 Ott van, de nem játszik,
 Hever az asztalon.

Istenem, de régen történt!

Karácsonyi emlékem

De az emlékek minden pillanatban élővé varázsolnak...
Körülöttem vannak imádott szüleim, jóságos nagymamám és aprócska fiútestvérem.

Érzem a sütemények illatát, és a csillagszóró fényében enyéim felém áradó szeretetét.

Talán 1960-at írtunk. Abaúj és Zemplén találkozásánál meghúzódozó piciny falucskánkban, Holle anyó jóval karácsony előtt megrázva párnáját, s a hósapkás hegyek méltósággal őrizték a falu csendjét, fehér ragyogását. A puha hóbunda alól csak a házak ablakai kukucskáltak ki a zúzmarás faágakra, ahol a cinkék fázósan csipegették a kiaggatott eleséget. Olyan szép volt minden, mintha a mesék legszebbike elevenedett volna meg!

Advent utolsó hetében jártunk, s az ünnepi előkészületek lassan a végéhez közeledtek. Mama aprósüteményei illatosan sorakoztak a spájsz polcain. Nagymama kásás-, túrós- és rozsdáslángosa foszlósan kínálta magát. Na és az elmaradhatatlan „bobájka ember”! Kelt tésztából sodorta nekünk, borsszemekből készítette a szemét meg a száját, s még kalapot is kanyarított neki. Drága apám meg járta a havas hegyeket, hogy a legszebb fát hozassa el a Jézuskával, akinek megírtuk kívánságainkat, s aki el is vitte a levelet másnap reggelre az ablakból. Azután csak az volt a dolgunk, hogy várjuk, várjuk a nagy pillanatot.

Mi, gyerekek minden időnkét a szabadban töltöttük. Kerek hasú hóembereket görgettünk, s apró szemekkel, sárgarépa orrukkal mókásan álltak őrt az udvarokon. Kistestvérem a hajnali disznóölések állandó látogatója volt. Apró csizmácskájában bebattyogott a házak udvarára, s néztem, ahogy a pattogó szalma lángja szikrát szór az égre. A metsző hidegtől „cinkét fogott az orra”, addig nem mozdult, míg a szorgos kezek alatt megjelent a barnáspirosra perzselt malac.

Még szenteste napján is kimentünk a tó jegére „simókázni”, majd a faluvégi dombon szánkóztunk, hócsatáztunk. Kipirult arccal indultunk haza, hiszen minden percben megérkezhetett a Jézuska. Már alkonyodott. Az ablakokból kiszűrődő fény jelezte a lámpagyújtás idejét. Elgémberedett kezekkel, nehezen húztuk a szánkót, s zuhogni kezdett a hó. Néztem a sűrű fehérséget, a táncoló hópihéket, s a szívem tele volt jóleső izgalommal. Vajon mit kapok? Teljesül-e valamelyik kívánságom? Legjobban babára vágytam...

A kitaposott gyalogutakat befedte a puha takaró, csak egy-egy lábnyom jelezte, hogy valaki arra járt.

Beléptem az ajtón, s édes jó anyám sürgető szavára fürdés, ünneplőbe öltözködés következett, mert mi van, ha

Tél a hegyek között

Rajz: Mezey István

csenget a Jézuska?!... Aztán meghallottuk a jól ismert csilingelést, és lélegzet visszafojtva beléptünk a szobába. A cserépkályha melegtől felerősödő gyantaillat belengte a helyiséget. Hívón nyújtogatta felénk hamvas ágait a plafonig érő büszke fenyő. Teljes pompájában csodálatos magát a pici gyertyák fényében. Az angyalhaj mögött megmegvillantak a ragyogó üveggömbök, az ezüst harangok, a pettyeskalapos gomba, a kiscsizma. És akkor a csillagszóró fényében megláttam őt, a babámat. Ült a fa alatt előre nyújtott kezekkel, habos ruhában. Szőkés, hullámos haja fényesen hullott a vállára, szép, szabályos porcelán arcában kék szemek csillogtak a hosszú pillák alól. Meg se tudtam szólalni, minden megszűnt számomra. Amikor mama a kezembe tette, sírtam a boldogságtól. A körülöttem állók sugárzó tekintetéből annyi szeretetet, biztonságot, az otthon melegségét éreztem, ami a mai napig kíséri s meghatározza az életemet.

Bensőségesen énekeltük el Krisztus urunk áldott születésének dicséretét, majd körbeültük az ünnepi asztalt. A finomságok után hosszan beszélgettünk, de a társasjátékozás másnapra maradt, mert mi bizony kántálni indultunk.

A meghitt, csendes estében a sápadt hold és a fénylő csillagok kísérték a csikorgó hóban bandukoló csapatunkat.

Sztavinovszki Imréné

Találkozásom Otrokócsy Rozáliával

2021 október 22-én, 75 éves korában, súlyos betegség után elhunyt a magyar színház-és filmművészet legendás alakja, Venczel Vera. Ezzel az írásunkkal a színpad és a filmvászon felejthetetlen tündérére emlékezünk.

Azt álmodtam, hogy pipacsos réten át, hol kéklettek bőven búzavirágok is, jött felém egy törékeny, szelíd, már-már légies tünemény, aki természetesen csak egy hölgy lehetett, s akit úgy hívtak – határozottan emlékszem rá –, hogy Otrokócsy Rozália. Vaníliásárga muszlinruhát viselt, mely az enyhe szélben oly kecsesen és játékosan ringott rajta, mint a pipacsszirmok színes selyme, azon a tarka réten, amelyen át jött felém, karján kis kosárral, amiben nyilván elemózsiát hozott magával. Amikor meglátott engem, szemeit tágra meresztette, akár az őzike, amikor megretten, de egyben elcsodálkozik a váratlan látvány okozta meglepetéstől. De, amikor rámosolyogtam, s azt kérdeztem tőle: hová, hová Rozalinka, csak nem Lőcse városába? – akkor, abból a szép szeméből eltűnt a parányi rettenet, olyannyira, hogy még a nevetés is kibuggyant fehér fogai közül, egy elámító, csilingelő angyali kacaj, és azok a szelíd szemek olyan tisztán és őszintén ragyogtak az örömet, ahogyan az a szeretet könyvében írva vagyok.

De mert az álom csapongó, fordulatos és képtelen, az előbbi idill hirtelen köddé vált, s máris egy földalatti üregbe álmodtam magam, valami alagút félébe, ahol a félhomályban boroshordók kontúrjait vélem érzek, s abban a kissé dohos levegőjű szűk térben, hol a szűkösség miatt még négykézláb is kellett másznom, valaki, egy emberi lény lihegett mellettem. Csak azt éreztem, hogy nő, mert a tüdeje nem férfiasan zihált, sokkal inkább szaporán, s e hang szopránszerűen magas volt és izgatott. Az egyik szűkületben, hol lassan ment az előrehaladás, egészen közel értünk egymáshoz, s ott, a vaksi homályban egyszer csak megcsillant a szeme bogara, s az azt ölelő szeme fehérje halvány fényében kirajzolódott arcéle kontúrja, s én felismertem az addig ismeretlent. – Te vagy az, Vicuska? – szaladt ki a számon az ámulat. – Jöttél megkeresni hites uradat, Bornemissza Gergelyt?

Az a furcsa ebben az egészben, hogy ha a jövőben is – bármikor – álmodok Otrokócsy Rozáliáról vagy Cecey

Éváról, mindig ugyanaz az arc jelenik majd meg előttem, ezt biztosan tudom. Ugyanaz az arc, ugyanaz a kedves mosoly, ugyan az a törékeny termet. Ugyanaz a kedves, emberangyal vagy inkább angyal-ember: **Venczel Vera**. S ez már nem álom. Nem Lőcse és nem az egri vár. Ez itt, ebben a pillanatban maga a valóság, méghozzá Tiszaújvárosban, ami – hát nem groteszk? – anno Görgey alispán korában vagy 1552-ben, még álom sem volt, nemhogy valóság.

S most még is ez a valóság, hogy ülünk Venczel Verával előadás előtt félórával, a Derkovits Művelődési Ház egyik szobájában, s én azt firtatom, azt próbálom megtudakolni: ki is van a szemek mögött, milyen lélek rejtőzik abban a törékeny termetben, ki az, aki képes veled, velem elhitetni, milyen is volt anno Cecey Éva, Otrokócsy Rozália vagy más. S ott, a Művelődési Ház csendes szobájában, Márai Sándor szakmai tanácsa, intelme jut eszembe: menj egészen közel ahhoz, amiről beszélsz. Nézd meg, egészen közelről, minden oldalról. Aztán mikor már mindent tudsz róla, felejtsd el. Aztán álmodj róla. És aztán írd róla.

A sors rákényszerített, hogy így cselekedjek. Elég volt egy rossz mozdulat, s a kölcsönkapott diktafonról eltűnt a szószerinti, teljes vallomás, a beszélgetés minden szava. Azt hiszem, rendeltetésszerűen történt mindez. S mi más tehetnék ezután? Csak azt, hogy álmodok róla. Álmodok Otrokócsy Rozáliáról, álmodok Cecey Éváról, álmodok Csehov Szonyjáról, Milton Évájáról, álmodok Leonóra hercegnőről, Sylvia Plathról, s mindenkiről, aki ő volt, illetve akiben ő volt ott. Ő, a teátrista.

Emlékszem, elsőnek azt kérdeztem tőle, hogyha vissza lehetne fordítani az idő kerekét, s ő frissen érettségizett diáklány lenne, választaná-e ismét a színész mesterséget?

Szándékosan kérdeztem ezt tőle. Manapság nem jó idők járnak a színészekre, sőt ez elmondható az összes művészeti ágról, hisz a világot mozgató erők nem az érték alapján ítélnék.

Azt hittem, panaszkodni fog, de nem! S kérdésekre egyértelmű választ kaptam: újra jelentkezne, s bármennyi élete lenne is, mindig ezt szeretné csinálni.

Látta a csodálkozó tekintetemet, ezért még azt is hozzátette: – *tudom, ma nehéz a színészi élet, különösen a fiataloknak az, mert kevés a reflektorfény, de nekem éppen ezért kell a küzdelmet választanom, s másra nem is szabad gondolnom. Már csak hálából is, ezt mesterséget kell csinálnom. Hiszen én olyan szerencsés voltam, és olyan sokat sütött rám a nap, hogy most, amikor felhők borítják a színészet egét, nem futamodhatom meg. Én a siker sokszorosát kaptam annak, amit megérdemeltem volna. Gyönyörű szerepeket, ragyogó, felejthetetlen partnereket: Bulla Elmát, Sulyok Máriát, Ruttkai Évát, Latinovits Zoltánt, Benkő Gyulát, Pécsi Sándort. Soroljam tovább?*

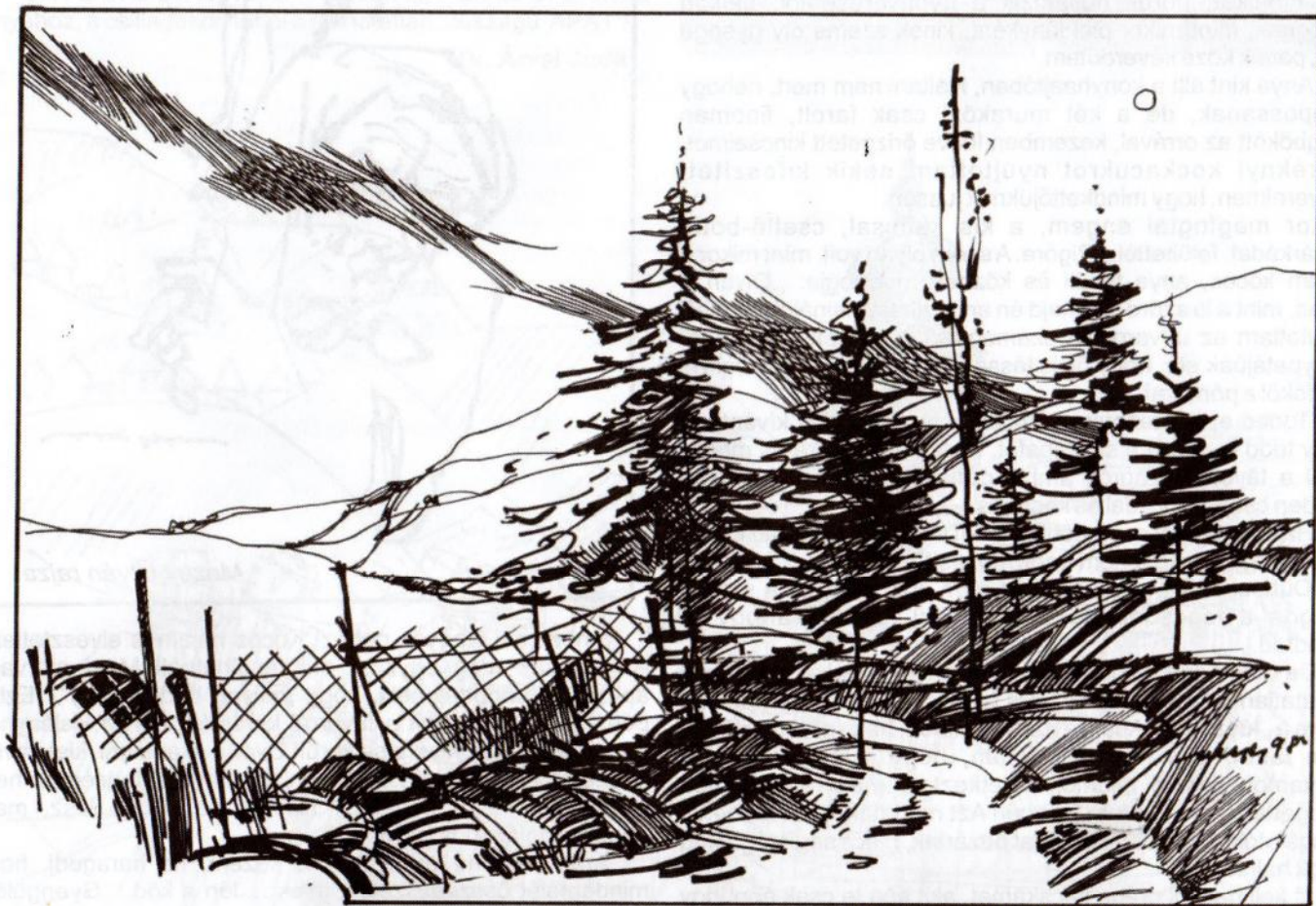
Amikor a neveket sorolja, szeme hálásan csillog. Amikor

szerepekről beszél, az arca szinte tüzel. – *Belebújni egy másik ember bőrébe, kitalálni annak jellemét, gondolatát, megérteni cselekedeteinek mozgatórúgóját, ennél izgalmasabb feladat, rejtvény nem létezhet ember számára. S ahogyan ugyanabba a folyóba kétszer nem lehet belelépni, ugyanúgy a százszor eljátszott szerep is százféle. Mindegyik megismételhetetlen, épp ezért izgalmas. A színpadon minden este égni kell, méghozzá magas hőfokon, és szerzetesi alázattal szabad csak kilépni a függöny elé, mert a színpad szent hely, akár a templom, s legyen az bárhol, Budapesten vagy egy falusi művelődési házban. Ugye érti? – kérdezte szelíden.*

Hát persze. Persze, hogy értem. Ezt nevezik szolgálatnak! S aki szolgálatot vállal, az odaad érte mindent: az egészséget, a boldogságot, az életet.

– *Igen, bár én ezt szerényebben mondanám: hűséges akarok maradni Shakespeare-hez, Goethehez, Cervanteshez, Tolsztojhoz, Csehovhoz, Madáchhoz, Örkényhez, Arany Jánoshoz. Most és mindörökkön örökké, ámen.*

Hajdu Imre

Téli magány

Mezey István rajza

Újra érzem a „jú lúszagot”

Egy „covidos” beteg története

Kúszik! Közeledik! Hűvösen dermesztő! Jeges-hidegen bénító fehér köd, megmarkolta a lábujjam—egyiket—másikat—szürkén gomolyog, marcangolja lábikrámat! Gyorsít, a belem is vacognak, egyre feljebb kúszik! A szívem dübörög, dumm-dumm-dumm, ezer benszülött dobog, lándzsáikat bordáim közé hajítják, örült táncukat járják, fülembé ordítják démoni dalaikat, agyamban izzó zsarátnok, lángoló kohó! Segítsetek! Hol vagytok? A láva átölelt! Mentsetek meg! Mentsetek meg!

Mi ez a csend? Hol vagytok? Nem hallottam, hogy jöttetek! —„Doktornő, doktornő! Magához tért!”

Kedvesem! Hall engem? Mozdítsa meg a szempilláját! Sikerült! Ne féljen, segítünk!”

—Megint ez a csend! Sötétség, rémisztő sötétség, vagy mégsem? Valaki megfogta a kezem, milyen ismerős fogás, ez a kéz valaha reszelős volt, csupa bőrkeményedés, repedés, most puha, simogató, de mégis az a kéz, az Ő keze, apáé! Hol vagy, nem látlak? Tudom, hogy itt vagy, de hiszen te már odaát vagy, ahol az égi legelőn járatod a Rigót és a Csinost. Ugye apa, megtaláltad őket, mert az nem lehet, hogy ne kantározzd fel az aranszörűt és a csillagos-homlokút! Mert ott, ahol jársz, biztosan újra látsz és messziről megismerted őket az égi ménesben, ahol a selyemréten összedörzsölik remegő orrcimpáikat, bőrük hullámszik a gyönyörűségtől, halkan vihognak, mint mikor pici lányként, kinek szeme oly gyenge volt, patáik közé keveredtem.

Anya kint állt a konyhaajtóban, kiáltani nem mert, nehogy eltapossanak, de a két muraközi csak farolt, finoman megbökött az orrával, kezemben féltve őrizgetett kincseimet, maréknyi kockacukrot nyújtottam nekik kifeszített tenyereimen, hogy mindkettőjüknek jusson.

Akkor megfogtál engem, a kis kancsal, csetlő-botló bogárkádát, felültetted a Rigóra. A szőre olyan volt, mint mikor a hajam kócos, anya fésüli és közben mormogja: „Olyan a hajad, mint a lú szüre, de majd én angyalhajat csinállok belőle!” S futottam az udvaron, a számomra „tündéreket hordozó” nagypatájúak elé, hogy ők is lássák: lobog a hajam és benne tündököl a pántlika!

Tudod apa, mennyire vártalak esténként! Úgy kívántam, hogy tedd le végre a szívlapátot, ültess a térdedre és mesélj arról a távoli országról, ami a csillagokon is túl van, ahol minden csupa tánc, dal és kacagás.

Hallom, ahogy anya dohog: „Kint vedd le a ruhádat! Olyan bűdös vagy, nem győzöm a sok mosást!”

Dühös voltam anyára! Miért nem érzi, hogy ez a szag a világon a legcsodálatosabb! —Igazi lúszag—ahogy te mondtad.

De tudod apa, én most nem érzem a szagokat, mert ez a láthatatlan ellenség, ez a vírus ledöntött a lábamról, elvette tőlem a „lúszagot”. Apa! Te azt sem tudod, ha csak a túlvilágról nem láttál, ami nem lehetetlen, hogy rákos voltam. A nyakamon ijesztő csomók keletkeztek, majd a torkomon fojtogattak, nem kaptam levegőt! Azt mondták, nem mehetek vizsgálatokra, minden kórházat bezártak, nincs segítség. Meg fogok halni?

Itt kell hagyni drága fiacskámat, akit apa te csak épphogy megfoghattál, de legalább tudtad, hogy unokád született! Azt szerencsére nem tudhattad, hogy már nem ültetheted fel a Rigóra, mert az Úr hirtelen elszólította. Most nekem is ezt a sorsot szánta? Nem, az nem lehet! Mégis jött a segítség. Apa! Leküzdöttem a rákot!

Uram, segíts!

Mezey István rajza

Nehéz volt! Nagyon nehéz! Kócos hajam is elvesztettem! Anya, csak még egyszer megfésülhetné! Most ott vagy apával? Mondod-e neki, hogy „milyen bűdös vagy”? Ezt a pénzt eltesszük, amit a fuvarral kerestél, mert a kislánynak tanulni kell, ez sok pénzbe kerül! Óvónő akar lenni, kistestvért is szeretne, de a mi korunkban és ennyi betegséggel nem vállalhatunk több gyereket! Na, de ha óvónő lesz, majd körülrajongják a kis csivitelők!

Apa! Még ne engedd el a kezem, ne haragudj, hogy mindenfélét összebeszélék, félek....Jön a köd....Gyengülök, a mellemre ült a szörnyeteg, összenyom....Nem látlak! Csak egy kicsit maradj még! Fogd a kezem, de még ne vigyél magaddal, nekem élnem kell, várnak otthon, palacsintát sütnék nekem, baracklekvárosat, amit te is úgy szeretted! Hagyjak neked, apa, úgy mint régen?

Letakartam az asztalon és te mondtad, mikor beléptél:

„Lehet, hogy az én kicsikém asszonykodott? lehet, hogy az ujjacskáját is belesütötte a lekváros palacsintába, mert azt takargatja a hímezett terítővel?

Honnan tudja őhuncutsága, mi a kedvenc ételem? Megsúgta neki a vén komondor az udvar sarkában, vagy az iromba cica a tűzhely alól? Az is lehet, hogy Marika mama nem tudott titkot tartani?”

Várj, apa! Várj még!

Úgy szeretném, ha hallanád! A tőled örökölt ízes tájszólással, mesemondó versenyt nyert az unokád. Országosat! És milyen serényen segített az édesapjának takarítani, mert mindennek ragyogni kellett, ha végre megjövök a kórházból. És a vejed, akivel órákon át is el tudtatok beszélgetni, akár egy cső kukoricáról is, megtanult sütni-főzni, amíg lábadozok, mert az nem lehet, hogy elveszítse az ő „kócosát”!

Apa! Gyere el máskor is, mert megint olyan beteg vagyok! Ez még rosszabb, mint a rák! De küzdök, apa, tudod, mint mikor még nem kaptam meg az első szemüvegemet és csak ákom-bákomokat tudtam rajzolni. Az orromat is belevertem a papírba, mert tanulni akartam, amire te biztattál, és elértem, hogy a kezedbe vehetted a diplomámat, amit elolvasni nem tudtál, mert elhomályosult a szemed, belepte a könny. „Látod, kislányom, a szívlapát meghálálta a szénlapátolást!”

Álmos vagyok apa! Ne haragudj, el kell engednem a kezed. Ha visszamész oda, messze....meséld el anyának, hogy milyen erős vagyok! Még a lópatkók sem tudtak eltiporni, a hátukról sem vetettek le. Kapaszkodok a sörényükbe, porzik az udvar, a szőrükön csillog az izzóvörös napfény, érzem az orrukból gőzölgő párákat, érzem...érezem a „jú lúszagot”!

U.i. Az óvónéni legyőzte a covidot is, mert az Úr elküldte lányához, a csillagokon túlról a halhatatlan, „lúszagú APÁT”!

Dr. Árvai Judit

B. Mester Éva

Téli hangulat

Zúzmarás reggelen pislikol csak a fény,
házak közt csavarog ködsapkában a tél.
Nem esik még a hó, alszik a hópehely.
Hallgatag órákban csendemre csend felel.

Ablakom üvegén nem kopog már madár.
Egy hívott repülni. Ki tudja, merre jár?
Közelemben maradt? Vagy a felhők fölött,
szeretetlen létből magasba költözött?

Kiszabott élettér, egyforma nappalok,
keretbe zárt sorsok, dúsgazdag koldusok.
Mosoly alá rejtem örökzöld bánatom.
Egy szomorú nyárfa néz be az ablakon.

Éjféltől hív a harangszó

Barcsi Pál rajza

B. Mester Éva

A legnagyobb cigányzenész

A kiváló nótafa Dankó Pista muzsikus családból származott, 1858-ban Szatymazon született, édesapja Tollas Zsiga zenekarának segédprimásaként sokat ugyan nem keresett, de életében családja nem nélkülözött.

Édesapja-halála előtt-kilenc éves gyermekét Erdélyi Nácira bízta, de a neves primás nem volt elég türelmes, a tanítvány sem igyekezett, így hamar elváltak egymástól. A szegedi hegedűs egyik nótája saját életéről szól.

„Nyáron vályogot vetek,
Télen hegedülgetek,
Sír a hegedűm négy húrja,
Benne van a lelkem búja,
Mert a babám mást szeret...” (Békefi Antal)

A kisfiú gyötrelmes gyerekkorát idézi, de a hegedűt a nehéz munka ellenére is féltőn őrizte: pajtásiból zenekart verbuvált (ez a Malacbanda), s egy este többet kerestek, mint egész havi vályogvetéssel.

Tizenhét évesen beleszeretett az arcképfestő Joó Ferenc tizennégy éves, Ilonka nevű lányába, érzelmeit a kislány is viszonzta, de az apa hallani sem akart a házasságról. Az ifjú nótafa húsz évesen megszőktette szerelmét, és a kisteleki templomban megesküdtek. A nehéz kezdeti évek után, három év múlva, következett be életükben a döntő fordulat, amikor a fiatal újságíró, Pósa Lajos, a Szegedi Napló szerkesztőségébe került Pestről. Apró verseit a szegedi olvasók és Dankó Pista is megkedvelte, így született meg 1883. szeptember 4-én egyik csárdása, melyet rövid idő alatt az egész környék cigányai muzsikáltak: „Nem jó mindig, minden este a fonóba eljárnál!” Ez volt első közös munkájuk Pósa Lajossal.

Következő évben Pósa elhagyta Szegedet, Dankónak nagyon hiányzott az újságíró. Ekkor írta az *Eltörött a hegedűm* című dalt. Dankó sehol sem találta a helyét, Gárdonyi meg is jegyezte: „Pista, ne lesd mindig a Pósa asztalát, talán más is tud még jó szöveget írni!” Úgy látszik, az író szavainak hatása volt, mert nem sokkal később megszületett a „Nem fúj a szél, nem forog a dorozsmái szélmalom.” (Pap Zoltán szövegére)

1890-ben Pósa tanácsára daltársulatot szervezett, mellyel járta az országot, de ereje fogytán volt. (A barátok pénzén San Remóban kúrálta az apjától örökölt tüdőbaját.) „Búcsú körutat járok az országban. Az én kedves közönségemet, mely engem 16 esztendő alatt szívéből szeretett és lelkesült érettem, utoljára látogatom meg” Ekkor már maga is érezte a közelgő véget. Nótabeli törött hegedűjét megreparálta ugyan, de beteg tüdejét már nem sikerült meggyógyítania.

1903 tavaszán sógorának budapesti, Pauler utcai lakásán elhunyt. A gyász hír futótűzként járta be az országot. A búcsúztatáson a pesti művészvilág színe-java és Szeged küldöttsége is megjelent. Búcsúbeszédet Herczeg Ferenc és B. Fehér Jenő mondott. A szertartás után kocsira helyezték a barna érckoporsót, nyomában megindult a gyászoló tömeg a Nyugati-Pályaudvar felé, Banda Marci, Kóczé Antal és Radics Béla vezetésével 500 cigány hegedűjén sirt fel a „Most van a Nap lemenőben” és az „Eltörött a hegedűm” című nóta.

Dankó Pista

Szegeden másnap délután húszezer főnyi tömeg várta a koporsót szállító vonatot. A temetőben Tömörkény István és Pósa Lajos tartott búcsúbeszédet, melynek végén Pósa kérte a szegedi ifjúságot, hogy Szeged nagy szülőföldjének állíttasson szobrot.

Margó Ede szobrászművész alkotása 1912-ben felállításra került a Tisza-parton. Bár Pósa már nagyon beteg volt, mégis vállalta az avató beszédet.

Dankó Pista a magyar nóta két évszázadot felölelő történetének egyik nagy alakja. Ő az egyetlen nótaszerző, akiről neves íróink és költőink műveikben gyakran megemlékeztek.

Ady Endre 1903-ban, a halál évében, írt Dankó című versében így idézi fel emlékét:

„Magyar Dankó Pista áldjon meg az Isten,
Akinek a lelke elvagyódik innen,
Akit kerget, hajszol sóvár, beteg vágya,
Akinek a lelke magyar földön árva,
Megmenti, megtartja a te magyar lelked,
A te nagy bánatod, a te nagy szerelmed,
A te duhajságod, a te kacagásod...
Visszaadtál nekem egy veszett világot!...”

Gárdonyi Géza, Móra Ferenc és Rákosi Viktor írásaiban gyakran bukkanunk a nagy nótafa nevére. Gárdonyi József pedig megírta a nótafa életének történetét, melyből, Jávors Pál főszerkesztésével, 1940-ben a magyar hangosfilm gyártás első évtizedeiben az egyik legsikeresebb film készült. A magyar cigányzene és nótaszerzés napjainkra elnyerte a Hungarikum elismerést.

Dr. Szedresi István

Czipott György

Adiabene Máriához

Aludj szép kisanya, pihenj,
méhed, fénylőforrású kút
rejtsen istenherceg fiút.
Övé véredzengésű menny.

Riadsz szép kisanya, fázol,
szívedbe vesztés költözött?
Hol vajúdsz, bár birkák között
lesz királyi ágya jászol,

hisz jussán övé föld és ég,
s krésztoz lesz, kit véresre vert
és megfeszített ember, mert
gonosznak csak halál elég.

Most aludj kisanya, pihenj,
méhed, szűzfényforrású kút
még rejt istenherceg fiút.
S övé élethazája menny.

Drabon József

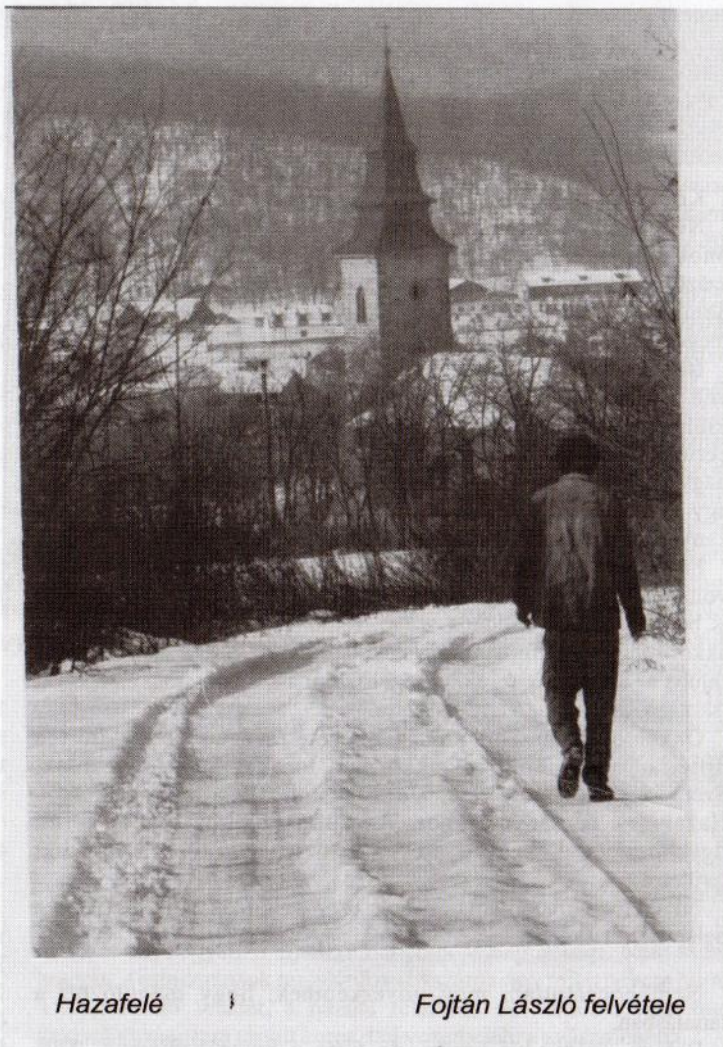
Karácsony üzenete

Már legszentebb ünnepünk közeleg,
mikor szívünk szeretetet áhít,
békességet várunk mi, emberek,
gyarló világ szebb jövőre számít.

Eljön hozzánk egeknek királya,
áradjon Tőle igazi áldás,
legyen előtte szívünk kitérve,
erősítse hitünk igazságát.

Adjon lelkünknek békés nyugalmat,
melynek kísérője a hű remény,
így adjunk hálát ezért Krisztusnak,
tartós árnyék után jöhet még fény.

Csillogjanak díszes karácsonyfák,
teljen szobánk fenyő illatával,
hiszen aki hű Megváltónkra várt,
lélekből elszámolhat magával.

Hazafelé

Fojtán László felvétele

Orosz Margit

Fagyöngy

Kemény a tél, hidegek járnak,
A szeretet mégis üzen.
Áttetsző fehér gyöngyei
Esztenők ág-gondjaira fagynak.

Erdők mély sóhaja hallatszik,
Fagyöngy reménytelen könnye.
Néma tölgyek örök zöldje
Szívgyökereken táplálkozik.

A szeretet él, munkál bennünk,
Önmagunkból hajt virágot.
Mint fagyöngyöt a madarak,
Úgy szórjuk szét, úgy kell tennünk:
Szeressük e kérges világot!

Varga Rudolf

Édesanyám papnak szánt

Kétszer kezdtem el az általános iskola első osztályát.

Nem azért, mintha megbuktam volna, hanem mert Babuci onokanővérkém, aki egy évvel idősebb tőlem, ezerkilencszázötvenöt szeptemberében már mehetett az iskolába, én meg még nem. Akkor balhét vertem ki, hogy Magyariné tanítónéni megengedte, létszámfölként én is ott ülök a többi gyerek között.

Iskolatáskát nem kaptam. Csak egy kukoricacsuhéból font szatyor volt a pakkom, aminek az volt a hátránya, hogy hazafelé menet a csuhéfonat számtalan lyukán, mindennap kiesett az egyetlen ceruzám. Délutánonként úgy kellett keresgélni a Csehovics nagyapáék kertjében, ahol az órák után hazafelé bókkláztam. Csak egy darab irkám volt, de ugyanúgy, mint a többiek, én is abba kanyarítottam a betűket meg a számokat.

Figyelmesen hallgattam Magyariné tanítónéni magyarázatát. Én voltam a legszorgalmasabb tanuló az osztályban. Még a szünetekben is bent maradtam a dohos szagú, félhomályos tanteremben, ahol akkor még petróleumlámpa pislákolott. Egy év múlva vezették be a faluba az áramot. Igaz, akkor legelsőként a kaszárnyából átalakított iskolába, csak utána a tanásházára.

Önkéntes tudásszomjammal az vetett véget, hogy kitört a diftériajárvány, amit mi akkoriban torokgyíknak neveztünk. Szerencsétlenségemre elkaptam. Elkülönítették a többi gyerektől. Hazavittek édesanyámékhoz. Az ajtónkra piros cédula került figyelmeztetésül, hogy gyerekek nem léphetnek be a fertőzött területre.

Én életben maradtam, de sok ezer velemkorú fiú és lányka belepusztult a kórbá.

*

Nem bocsátottam meg nővérkémnek, hogy megelőzött a tanulásban.

Babuci, szenvedve ugyan, de túrta a bosszúhadjáratot. Tőle szelídebb, alkalmazkodóbb kisjányt talán nem is hordott hátán a föld. Csupán egyszer lázadt fel a méltánytalan elnyomatás ellen. Nem tudni hogyan, de összpörölte az egy forint tíz fillért. Annyiba került tíz deka keksz.

Összpörölte azt a jelentős összeget, mégpedig úgy, hogy én nem is tudtam róla. Egy délután pedig se szó, se beszéd elszökött a bótba, és vett tíz deka háztartási kekszet. Ott, helyben be is falta az egészet, majd a zsacsót felfújta akár egy lufit, és eldurantotta.

Később, amikor elszólta magát a példátlan vakmerőségről, számon kértem rajta, miért nem adott nekem a kekszből.

Ő meg azt válaszolta:

– Csak. Bevágtam, mint szél a budiajtót – kuncogott magában, hogy végre ő is törleszthetett a zsarnokságomért.

*

Babuci igazi áldozat volt. Mindent megbocsátott. Kivéve azt, hogy a motor feldöntését ráfogtam. A rámnézvést szégyenletes eset röviden arról szól, hogy apukámhoz egy este beállított egy testvérpár, akiknek egy hatalmas Pannónia motorjuk volt. Fenemód csodáltam a fivéreket a gyönyörű mocijukért, ami kint állt a sötétben, amíg ők édesapámmal beszélgettek.

Gondoltam, kihasználom az alkalmat, hacsak helyben állva is, de kipróbálom a gyönyörű járgányt. Húztam magammal Babucit is, hogy üljön mögém, úgy, ahogyan azt a felnőtt motoros inasoknál láttam. Jaj, hogy irigyeltem én azt, amikor repesztettek a köves úton, és az inasok macájának lófarka mögöttük lobogott a szélben.

Szegény Babuci erősen vonakodott, de nem volt mese, a parancs az parancs, jönnie kellett. Felpattantam az ülésre, és képzeletben ezerrel repesztettem, ahogyan azt kell. Rángattam a kormányt, amin szerencsétlenségemre egy tízliteres demizson lógott. Aztán, bumm, az egyik éles kanyarban felborultunk. Ma is hallom szegény Babuci

nyöszörgését, aki a böhömnagy gép alá szorult.

Őt valahogy sikerült kivonszolnom alóla, de a butykos ripityára tört. Tudtam, óriási verés vár rám, hát felturbóztam hatalmas agyamat, és pityeregve állítottam be a házba:

– Babuci feldütötte a mo-mo-mo-motrot – hüppögtem elcsukló hangon.

A fivérek, mintha kígyó marta volna őket, felpattantak, és rohantak ki a sötét udvarra. Felállították a motort, és hűmmögve konstatálták, a demizsonnak meg a benne lévő bornak annyi. Én meg sunyi mód tovább sírtam.

– Nem én volta-a-am, nem én volta-a-am – hajtogattam ripacszkodva.

– Annyi baj legyen – nyugtattak nagyvonalúan a fivérek.

Csak azt firtatták, nem lett-e valami bajunk. Apám tekintetéből láttam, nem úszom meg a motorozást néhány csattanós saller nélkül.

Hogy mentsem magam, gonosz papagájként csak azt hajtogattam:

– Nem én volta-a-am, nem én volta-a-am.

Szegény apám meg tanácstalanul morgott magában, mint a bolhás kutya. Nem tudta hirtelen, hogy mit is csináljon. Hátra kösse a sarkamat, vagy azt dörmögje, hogy irgum-burgum? Végül azt dörmögte, hogy a macska rúgja meg, és lemondóan legyintett szegény.

Na, azt a szörnyű gatzetemet hatvan év távlatából sem felejtette el Babuci.

*

Veron nagyanyánk furcsa természetét is csak Babuci viselte némán. Vesztere Veron ki is használta azt. Mivel anyám már kiszabadult a karmai közül, Babucit szemelte ki utódjául. A kiképzés hajnaltól napestig tartott. Egy ágyban aludtak, együtt keltek, és Babucinak egész nap ott kellett loholnia nagyanyánk nyomában, hogy mindent megtanuljon. Mindent, ami az élethez kell. Meg is tanult mindent, és majdnem ráment az élete. Orvosnak tanult, akként praktizált mindaddig, amíg agyvérzést nem kapott. Akkor adta fel a küzdelmet. Szervezete úgy tiltakozott a több évtizedes zsigerelés ellen.

Pedig mintha már kisjányként égi figyelmeztetést kapott volna. Egyszer, egy hirtelen jött nyári zivatar közben Babuci a kiskonyha küszöbén ücsörgött. A délről megmaradt lekváros derelyét csipegette. Már a napocska is kisütött, amikor furcsa, egyszerre közeli és távoli csattanás visszhangzott az égből.

Babuci kezéből kiesett a kasztroly. Ő pedig akkorára zsugorodva, mint egy labda, begurult a sparhelt alá. Semmi látható baja nem lett. Lehetséges, hogy egy ismeretlen nyavalya jött át valami számunkra ismeretlen dimenzió anomáliájának következtében, olyan valami, amit manapság gömbvillámként emlegetnek? Ki tudja. Pár nap múlva el is felejtettük az egészet.

*

Szikszón minket ébreszt elsőként a hajnali misére hívó harangszó.

A templommal szemközti egykori postaépület végében lakunk, hozzánk ér el leghamarabb a harang hangja. Mi sem természetesebb, mint hogy ministrálni járok a rorátékre. Anyám titkon arról ábrándozik, hátha pap lesz a kicsi fiából. Akkor nem kell a földet túrnia vagy naponta nyakig olajosan, koszosan hazatérnie a munkából, ahogyan édesapámnak. Szüleim, főleg édesanyám, úgy próbáltak nevelni, hogy a körülöttünk élő többi embert kövessem, az úgynevezett társadalmi normákat helyezzem saját elképzeléseim elé. Valljam azt, amit mások szajkóznak, úgy, mintha a magamét mondanám. Engem óvva azt szerették volna, álljak be a sorba, húzzam meg magam, abból nem lehet baj.

A korai időpont miatt hétköznaponként a sorban előttem álló ministránsok közül csak kevesen jönnek el a hajnali istentiszteletre.

Mégsem lett belőlem pap!

Mezey István alkotása (pasztell)

Így aztán én is beférek a csapatba, nem úgy, mint vasárnap, amikor csak harmadik, negyedik ministráns lehetek, akinek nem sok feladata van a celebrálásnál. Olyankor csak statisztaszerep jut számomra. Nem baj. Akkor is magamra ölthetem a bokáig érő tűzvörös ministráns ornátust.

Egyszer, amikor majdnem elkések, mert már beharangoztak, a bakancsomat sincs időm befűzni, úgy penelek át az utca túloldalára, Isten házába, hogy magam után húzom a hosszú pántlikákat a sárban. Tudom, Istenke az ilyen kicsinységekre csak legyint.

*

Egy nap aztán eljön az én időm.

A pulykatozás kinézetű, szeplős arcú Béla nem jelenik meg a misén. Talán megbetegedett, talán valami elháríthatatlan akadályt gördített útjába a sors, de a papnak készülő, hadarva beszélő Béla nincs ott. Én lépek a helyére. Az a dolgok rendje.

Iski plébános úr nyugodtan öltözik be miseruhájába. Tudja, megbízhat bennem, minden apró rezdülést megfigyeltem. Tudom mikor kell tölteni a kicsinyke miseboros kancsóból, hogyan kell hozzá vizet vegyíteni az oltári szentséget magában hordozó kehely fölött. Kívülről fújom a latin szöveget, bár fogalmam sincs, hogy mit jelentenek a szavak,

meaculpameaculpameamaximaculpaideoprékorbeátammariams empervirginemomnesangelosetszanktoszetvosfratreszoráretromead dommine deumnostrummiseratturnosztromnipotensdeuszetdimisszi szpekkátisznosztriszerdukatparadvitametérnamámen.

Ha álmomból költenek fel, akkor is hibátlanul, bár csak papagájként hadarom végig a szöveget.

A dicsőségtől, a felfokozott idegállapotból származó botlás, vagy inkább túlzás, Úrfelmutatáskor következik be.

Egymás után háromszor leheletfinoman megmozgatom a négykarú rézcsengettyűt, amelynek kezelése kizárólag az első ministráns előjoga. Mindent hibátlanul végzek, de annyira elfog a bizonyítási kényszer, hogy halk csengettyűzés helyett tiszta erőmből megrázom a csengőt.

Rázom egészen addig, míg az oltár előtt térdelő tisztelendő úr rám nem szól:

– Hagyd már abba, te barom!

Én meg abba hagyom. Mégsem misülten vonulok a pap után a sekrestyébe a mise végeztével. Várom a súlyos dorgálást, de az elmarad. Csak Iski plébános úr borszagú leheletét érzem az arcom előtt.

Belém sajdul, mégsem leszek pap, hanem inkább cirkuszos, katona, solymász vagy valami olyasmi. A solymászás különösen

izgat. A madár, akivel lélekben azonosulhatok, aki összeköt engemet Őstenemmel. Egy kerecsensólyom barát, vagy inkább testvér, aki felszáll az égbe, de ha hívom, visszarepül a karomra. Visszaszáll, mert tudja, szeretem, hát ezer szállal kötődik hozzám.

Sólyom helyett persze csak egy beteg sas jutott nekem, amit Szendrő közelében pillantottam meg a réten. A madár valószínűleg érintkezhetett a permetezésre kiszórt méreggel, mert nem bírt felrepülni, így könnyen megfoghattam. A szívem úgy dobogott, majd kiugrott a helyéről. Ezerféle, csodásabbnál csodásabb terv villódzott át agyamon.

A beteg sast hazavittem. Etettem, itattam, gyógyígtattam, de két-három nap múlva kimúlt a szerencsétlen madár. A kert sarkában sírgödröt ástam neki. Tetemét fehér rongyba csavartam, úgy hantoltam el. Botocskákból keresztet barkácsoltam, és a sír fölé szúrtam.

Elveszett álmomat napokig sirattam.

*

A túlbuzgóság miatt égek le akkor is, amikor a temetési menet élén vihetem a keresztet.

Az is csak egyetlen alkalommal adatott meg nekem. Nem tudni hogyan, a ministránsok rangsorában létszámhiány miatt nekem jutott a megtisztelő feladat, a háznál felállított ravataltól a temetőig, kezemben magasra tartott kereszttel vezethetem a gyászmenetet.

A temetés jól jövedelmező alkalom a ministránsok számára. A gyászoló család a szertartás végeztével néhány forintot oszt szét a ministránsok között. A keresztet vivő ministránfiúnak jár a legtöbb pénz. Az egyértelmű. Mondhatni, törvény.

Boldog elégtétellel ragadom meg a hosszú rúd végére erősített keresztet. Eljött hát az én időm. Ráadásul elvonulunk a mi házunk előtt is. Édesanyám, a szomszédok meg a sok irigykedő inas láthatja, milyen sokra vittem.

Mögöttem a többi ministráns. Egyikük kezében füstölő, a másiknál a faszenet tartalmazó tégely, tömjén, ébren tartott parázs. Mögöttük a pap, a kántor, a sekrestyés, a halottaskocsit húzó lovak, majd a halottaskocsin, szinte csak úgy mellékesen, a koporsóban fekvő halott. A sor végén kullognak a hozzátartozók, a gyászoló barátok, ismerősök.

Én vagyok legelől.

Abból is látszik, enyém a főszerep. A házak előtt felnőttek, gyerekek, akik kegyeletből, kíváncsiságból pár percre kiállnak a kapukba, úgy adják meg a végtisztességet az elhunytak. De az most mind mellékes. A lényeg, hogy én, én, én, én viszem a keresztet. Azt mindenki láthatja. Elhagyjuk a házunkat. Látom, édesanyám is látja, hogy én, én, én ...

Egyszer csak egy utánam zargatott gyerek megrángatja a lebernyegem ujját:

– He! Lassiccsá má cseppesckét! – szól rám az inaska, aztán visszatráppol a sor végére.

Hátam mögé pillantok. A menet ötvenméternyire mögöttem vándorog. Mit is tehetnék? Vissza nem fordulhatok. Olyan isten már nincs.

Egyhelyben masírozok az út közepén, felemelt fővel, akár egy csatába induló harcimén.

Filip Gabriella

Angyalos sms

Pittyent a telefon. Sms-t jelzett. A fenébe! Elfelejtette lehalkítani. Még szerencse, hogy eddig nem csörgött rá senki. Rendkívül kellemetlen csengőhangot állított be annak idején, amikor a munkahelyén megkapta ezt a készüléket. Ráadásul fokozatosan nő a hangereje. Ma talán egyetlen hívása sem volt. Ünnepe van. Hál' Istennek.

Az egyik régi barátjától jött az sms. Amikor meglátta a nevét a kijelzőn, kicsit megijedt. Azt hitte, valami baj van, hogy most ír. A múlt héten, amikor összefutottak, már kívántak egymásnak szép ünnepet. Ennyi. A barátja sem az a romantikus lélek vagy csak keményen tartja magát. Nehogy már elérékenyüljünk vagy a múltba révedve romantikus emlékeket idézgeszünk! Most talán Robi is valakitől kapta ezt a versikét, és egy mozdulattal küldte neki tovább. Eredetileg biztos nem ő találta ki ezt a szöveget, ennél azért jobb költő lenne, ha az lenne. Azt írja: „Karácsonykor az angyalok házról házra szállnak, térjenek be hozzád, maradjanak nálad...”

Karácsony van. De az idén ő nem küldött üdvözetet, se' papíron, se' e-mailben, se' sms-ben. Sehogy. Nincs is igazán kinek. A rokonságból lassan mindenki elment: ki külföldre, ki a temetőbe. A barátok is megfogyatkoztak. Akik még maradtak volna, azokkal is ritkán találkoznak. Nem nagyon hívta már senki sehová, hiszen mindig mindent lemondott. Köszönte, hogy gondoltak rá, de nem mehet, nem lehet...

Szóban már az anyjának sem kívánt boldog karácsonyt, csak remélte, gondolta. Nagyon szerette volna, ha legalább békésen telnek ezek a napok. Hangosan ki sem ejtette a karácsony szót. Félt, hogy ezzel megint nagy zavart okozna. Tavaly ilyenkor hatalmas felfordulás volt.

Már lefeküdni készültek, ágyazott éppen, és nem vette észre, hogy az anyja kiment a szobából. Papucsban, hálóingben indult volna a templomba. Miután visszavezette a házba, és leültette az ágyra, gyorsan vizet tett fel a gázra. Azt hitte, megnyugszik majd szegény, ha megissza a kamillateát. De kiment utána a konyhába, a pléhtartóból kiöntötte az összes lisztet az asztalra, beiglit akart sütni. Azt ismételte, mindjárt itt lesznek a kántálók. Csak nehezen lehetett meggyőzni, hogy minden rendben lesz, csak pihenjen kicsit. Tavaly sem, azelőtt sem, de ebbe a házukba már soha nem jöttek kántálók. A keresztapja, az anyja testvére volt az egyetlen, aki – amíg lehetett – tartotta magát a régi szokáshoz, és ebben is társa volt a felesége. Minden évben ezen a napon, nem sokkal sötétedés után a bejárat előtt felhangzott az énekük: „Csodapásztorok, midőn Betlehembem...”

Erről a csodáról csak sokkal később tudta meg, hogy

Ünnep – magányosan

Mezey István rajza

csorda. Még a templomi kórusban sem szólt rá senki, hogy olvassa már el, mi van a kotta alá írva. Az is lehet, hogy a keresztapja is a csodát énekelt, majd kívánt minden jót: bort, búzát, békességet...

Gyerekként nem értette, mi a baj, miért szomorú ez az este, amikor az előbb még annyira szép, sőt, csodálatos volt minden, aztán mégis valahogy így kezdte ezt a mondókáját: „Adjon az Isten több karácsonyestét, ne ilyen szomorút, örvendetesebbet, atya-fiúszeregetet...”

Ezt az atya-fiúszeregetet sem nagyon értette, most meg már a folytatást sem tudja. Kideríthetné, ez nem lenne gond. Rá is guglizott már az interneten, de amit talált a különböző néprajzi tanulmányokban, azok közül valahogy egyik sem

stimmelt. Biztos, hogy másképpen mondta a keresztapja. Már őt sem lehet megkérdezni, hogy is volt ez a köszöntés. Ezt is elvitte magával a sírba. Az anyja biztos tudja, de nem lenne jó, ha most a régi karácsonyokra emlékeztetné. Megint csak sírna, makacskodna, hogy menni kell valahová. A templomba, az iskolába, a szomszédba... Vagy elindulna megsütni a bobajkát, esetleg megpróbálná begyújtani a gázsütőt. Elég egy pillanat, amikor nem figyel, és szegény feje valami olyat gondol, amiből baj lehet. Nagy baj. Pedig csak jót akar.

Különösebben nem készült erre a karácsonyra. Hiába figyelmeztette volna bárki is a szokásos kisherceges szöveggel: nem öltöztette ünneplőbe a lelkét, nem akarta fokozni a várankozást. Nem ment el még az adventi koncertre sem, pedig hívták. Tavaly még ott volt, de fölösleges volt, nem sokat ért az egész. Végig arra gondolt, mi lehet otthon. Igyekezzenek kicsit azok a fontos emberek! Nem kell annyi beszéd! Fölösleges szöveg. Kezdje már végre a kórus! Nem szerette volna, ha nem ér haza a megbeszélte időre, és lemarad a buszról Marika, akinek külön fizetett azért az esti szolgálatért is. Az idén a céges bulira, az ilyenkor szokásos karácsonyi vacsorára sem ment. Egyébként rendesen dolgozott. Mindenütt tette a dolgát, mint máskor. Bevásárolt, mosott, takarított, ahogy minden héten. Talán csak annyi volt az összes ünnepi készülődés, hogy a nagy vázát levette a szekrény tetejéről, az asztal közepére tette, abba került a fenyőág, amit a piacon vett. A munkahelyén kapott egy doboz szaloncukrot, azt egy kis porcelántálba öntötte. Volt egy régi papírbetlehemük, amit a vázához támasztotta. Vacsorára halrudacsakákat sütött. Az anyja szerette a halat, persze az igazi halat, de a szálkák miatt régen nem vett olyat. Ha jövőre nem lesz pénzük, pontosabban jövőre sem lesz, annak nem ez a pikkelytelen mirelit cucc az oka.

Karácsonykor nem jön a házigonozó, a napi ügyeletre felfogadott asszonyka sem. Két ünnep közt is ketten lesznek az anyjával. Szerencsére volt még annyi szabadsága, hogy neki sem kell dolgoznia, ő is itthon maradhat. Most legalább az éjféli misét megnézhetné a tévében, de nem merte bekapcsolni. Már előbb a telefon pittyenésétől is összerezzen az anyja. Pedig az angyalokat ébren kellene várnia! Ezt most a kisördög juttathatta az eszébe...

„Ne aludj el! Mindjárt jönnek az angyalok...” – valahogy így biztatgatta annak idején az anyja. Nem akart ő elaludni, igaz, a templomba sem nagyon akart menni, de kicsi volt még, egyedül nem maradhatott otthon. A nagyapja régen elment elsőt harangozni, a testvére is igyekezett, mert neki meg ministrálnia kellett. Ők az anyjával mentek utánuk. Akkoriban ennyi volt a családjuk. A nagyapja régen özvegy volt, az anyja is néhány éve. De se a nagyanyjukról, se az apjáról nem beszéltek, mert akkor az anyja mindjárt sírt, a nagyapja pedig morgott valamit, és kiment az udvarra vagy be a szobájába.

Akkoriban még nem fűthették a templomban a padokat. Az anyjához bújt, mert nagyon fázott. Nem mozdult, mert akkor valahol biztos beszökött a kabátja alá a hideg. „Ne aludj! Mindjárt jönnek az angyalok!” – súgta újra az anyja. Akkor még nem aludt, de ha aludt is volna, biztos felébred, amikor megszólal a csengő és felzúg az orgona. A sekrestyéből az öreg pap jött ki, és a bátyja, az egyetlen ministráns azon az éjféli misén. Kicsit irigyelte, hogy a testvére már találkozhatott az angyalokkal, de azok még várakozhattak. Az jutott eszébe, azok még jobban fázhatnak, mint ő. Az imakönyvében volt is egy kis őrangyalos kép, a gyerekekre vigyázott a hídon. Nagyon szép, hosszú selyemruhája volt. Se kabát, se sál, se sapka. Igaz, a képen nyár lehetett. Ha most, hogy fér be a kabátjuk alá a szárnyuk? Ilyeneken gondolkodhatott, amikor arra ébredt, hogy már pizsamában van és betakarogtatja az anyja. Valami olyasmit mondott, hogy sajnálhatja, hogy a templomban elaludt, mert ott voltak a misén angyalok.

Másnap, amikor az ebédnél meg akarta tudni a testvérétől, hogy éjjel tényleg ott várakoztak a sekrestyében az angyalok, a nagyapja rámondott: a magyar ember, amikor eszik, nem beszél! Anyyira megijedt, hogy majdnem elsírta magát. Mire a testvére rászólt, hogy ehhez ő még kicsi. Ideje lenne neki is felnőni! Nem kell mindig, mindenért hisztizni! Láttá, hogy az anyja is elsírta magát, ahogy vitte ki a konyhába a levesestálat...

Ha most a testvérenek továbbíthatná ezt az angyalos sms-t, biztos neki is eszébe jutna az a régi, síró karácsony. De már a testvérét sem tudja felhívni. Pedig hogy összeszidná, ha látná, mindjárt elsírja magát. Most is valami olyat mondanak, hogy nem kellene annyit agyalni azon, amit úgysem érthetsz. Ugyan már, hogy járnának házról házra azok az angyalok, ha nálad maradnának, vagy hogy maradhatnának nálad, ha menniük kell... Van ilyen.

Czipott György

Szóhíjas napok

Keselyük... – miként
hangtalan kerengnek angyalok
s szárnyvégük olykor
pilleként meg-megérint
vagy pengemód ejt sebet.
Mert gyakorta megveszítünk
mondhatlan, egyke szót.

Hol se volt s tán vége van;
zajong csönd fölöttem.
Mindegyismód hát ezért
kérdem föladvá Jézust:
voltam-e... fontos neked,
Uram?

Kaskadőr nélkül

Beszélgetés Koncz Gábor színművésszel

Az 1994-ben kiadott Magyar Színházművészeti Lexikonban többek között az olvasható róla: „Színész, rendező. 1963-ban fejezte be a Színházművészeti Akadémiát, majd egy-egy évet Miskolcon és Kecskeméten töltött. 1965-1974 között a József Attila Színház, 1974-től a Vígszínház tagja. 1984 óta a Madách Színházban játszik és rendez. Erőteljes nagy jellemformáló erővel rendelkező színész, gyakran filmezik...”

Mindezekhez, amit én hozzáteszek, nincs egyetlen lexikonban sem: Koncz Gábor gyökereiből táplálkozó, Márai gondolatát kölcsönözve: mindig Nyugatra tartó művész, aki sohasem feledi, egy pillanatra sem, hogy Keletről jött. Innen Dél-Borsodból. A géneket magában, az útravalót rejtő tarisznyát magával hordozza.

– **Mond neked valamit ez a név: Seregi Ferenc?**

– Honnan kellene ismernem?

– **Miskolcra... No várjál segítek! A főiskolát 1963-ban végezted el, s akkor Miskolcra kerültél. Emlékszel, melyik darabban játszottál először?**

– Nagyon régen volt.

– **Egy Kállai István vígjátékában, a Férjek a küszöbön című darabban, amit Kapás Dezső rendezett. Abban voltál Seregi Ferenc.**

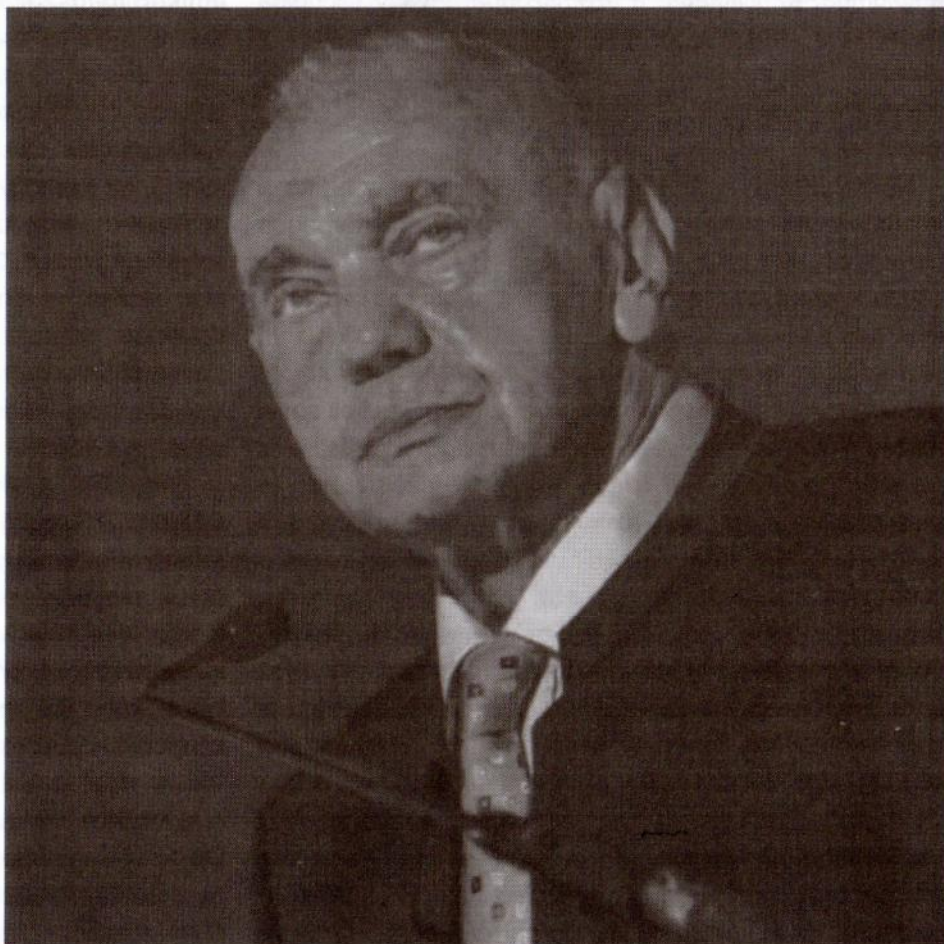
– Mentségemre legyen mondva, azóta ötezer szerepet játszottam, mindegyikre nem emlékszem.

– **Abban a darabban Máthé Babával játszottál együtt.**

– Na látod, őrá mindmáig emlékszem! Nagyon szerettem őt. Színésznek, embernek nagyszerű volt. Fájdalommal érintett halálhíre... Szörnyű, hogy egyre több barát, nagyszerű pályatárs meg el közülünk.

– **Morbid a kérdésem. Melyik jobb: elmenni, vagy itt maradni? Te, aki főiskolás éveket is beszámítva sok-sok évtizede vagy teátrista, kellő tapasztalattal, következképp hitelesen tudsz felelni arra a kérdésre: milyen ma színésznek lenni?**

– Úgy is kérdezhetnéd: lennék-e színész, ha újra kezdeném? Valóban, a fél évszázad tapasztalata alapján tudok viszonyítani, hiszen nem kell mást tennem, csak azt

megnézni, akkor hogy volt, és most hogy van. Most rosszabb! Sokkal rosszabb! Megmondom az okát is! Ez egy teljes egészében pénzorientált világ! Ma az érték nincs előtérben. Hátterbe szorították! Bűne ez azoknak, akik tették! Persze ez nem jelenti azt, hogy az érték ma nem érdekli az embereket. Ezt a vonzalmat szerencsére – minden kísérlet ellenére – az emberek többségéből nem sikerült kiölni. Ma is érdekli őket a gyöngyszem, az ami értékes. Viszont a másik oldalról nap, mint nap bombázzák őket talmi csillogással, rájuk zúdítanak szirupot, valóság show-at, rengeteg értéktelen, bocsánat a kifejezésért: szart. Ezek nem az érték ellenpólusai! Ezeket még annak sem lehet nevezni, mert tulajdonképpen az egész egy semmi! Tudod mi a furcsa és tragikus? A korunkat manipuláló világ nem nagyon igényli a főszereplőket sem, a hőst, mert a hős egy tiszta ember. Ez a világ nem a tiszta embereket, hanem a dörzsölteket szereti. Ma például nem nevelnek olyanokat, akik adják, és akik kapják a pofont. Ellenben abból van rengeteg, aki lesi, lesné a verekedést. Nekem szerencsém van, hogy korábban születtem és tudtam nyomot hagyni. Mert mindig ez volt a célom. Nekem

ez megadatott, szebbnél szebb szerepeket játszottam el. Én ötven év múlva is benne leszek a lexikonba, de nem azért, mert showműsorokat vezettem vagy abban vettem részt. A lexikonba emlékezetes szerepként azt nem lehet beírni, hogy Heti hetes. A lexikonokba azoknak a nagyformátumú hősöknek a segítségével lehet bejutni, akiknek a szerepét a színész jól eljátszotta. Az a körülbelül 140 film főszerepe, amit eljátszottam, hozzásegít ahhoz, hogy a közönség akkor is emlékezzen rám, ha már nem leszek.

– A korod foglalkoztat?

– Nem. Azzal nem kell foglalkozni! Az egy állapot. A leghülyébb ember is élhet száz évig, Petőfinek 26 év jutott. Mégis... Megjegyzem, most rendezem O'Neill: Vágy a szilfák alatt című darabját, s benne egy 75 éves ember, az egyik főszerepet én játszom. A színpadi díszletet úgy csináltattam meg, hogy az egyik szilfa ága erős legyen, mert ez a darabbéli öregember, amikor nem látják, ezen az ágon húzódkodik. Ma sok húszéves gyerek egyszer nem tudja magát karral, izomból felhúzni. Visszatérve a korra: mindig az számít, mi marad az ember után. Mit csinált, milyen értéket, maradandót hozott létre a neki kiszabott időben.

– Szóval, mit válaszolnál a magadnak feltett kérdésre: lennél-e színész, ha újra kezdhetnéd az életed?

– Nézd, évekkal ezelőtt eljött hozzám egy gazdag német barátom, és azt kérdezte: mit akarsz Reginából csinálni, Gabikám? Regina a kisebbik lányom, a gazdag emberekről meg annyit, hogy azt hiszik, hogy csak ők okosak. – Hát nagyon szeretném, ha színész lenne – feleltem a kérdésre.

– De hát okos a gyerek! – kiáltott fel meglepetten a barátom. Mit mondjak erre? Te nagyon hülye, idefigyelj! Te akármilyen gazdag vagy, az életben nem fogod azt a boldogság-pillanatot érezni, hogy még meg sem szólaltál, még nem csináltál semmit, de már tapsol neked több száz ember.

Az előbb panaszkodtam a mai világra. Tudod, ez most olyan, mint amikor forr a bor. Most zavaros minden. De holnapra, holnaputánra letisztul. Lehet, hogy már nem az én életemben, de le fog tisztulni! A mi pályánk a sikerek és kudarcok elviselésének művészete. Akkor sem tudsz aludni, ha megbuksz, ha szétszedik a színházat, mert akkora sikered van. De épp ez benne a gyönyörű! Ez tart bennünket életben! Ez ad erőt, ez nem enged meghalni.

– Jó ideje nem csak játszol, hanem rendezel is.

– Pályám során én az ország legjobb színészeitől – sokan már az égi teátrumból figyelnek bennünket – és rendezőitől rengeteget tanultam, ellestem. Név szerint említhetem a két legmeghatározóbb színházi rendezőmet, Várkonyi Zoltánt és Ádám Ottót. A filmnél pedig Fábryt és Zsurzs Évát. Nekik szinte egyetlen egyetlen filmjéből sem maradtam ki. A világot bejártam ezekkel a filmekkel. Nagyon sok nemzetközi díjat nyertünk, nyertem Karlovy Varytól Új-Delhiig. Nagyon sokat köszönhetek nekik, mert

nagyon sokat tanultam tőlük. Ezeket a tanultakat elraktároztam, s most, hogy rendezek is, szedem le a polcra. Mert a polcokra ezek a tapasztalatok fel vannak téve, őrzöm azokat. Például Págmentől is kaptam sok útravalót, vele sokat játszottam együtt a Vígszínházban. Ajtay Bandi bácsitól is sokat tanultam. Ráadásul ő rendezett is! Sulyok Mária pedig tanárom, mindenem volt. Mária temetésén én mondtam a búcsúbeszédet. Még az utolsó darabban – Miller: A salemi boszorkányokban – is partnerek voltunk. Én voltam Proctor, ő Rebecca Nurse. Akkor már beteg volt. Elmondtam ott a temetésén, hogy ebben az utolsó darabban azt kérte tőlem: „nem látok, nem hallok. Állj mögém, és amikor én jövök, nyomd meg a vállam.” S így játszottunk el vagy 150 előadást, nagy sikerrel. Szóval a tőlük tanultakat úgy érzem, nekem tovább kell adnom. Úgy is, hogy rendezek.

– Gabi, beszéljünk egy kicsit a gyökerekről! Jársz haza?

– Már csak nagyon ritkán. Keresztesen már csak a sír van. Apám, meg anyám sírja. Távoli rokonaim élnek, főleg Szentistvánon. Keresztesen már kevés. Tudod, az idő olyanná vált, hogy nem nagyon tartja a rokoni kapcsolatokat. Ez már csak a legbensőbb rokonsággal, a gyerekeiddel van meg. Régen mindenre jutott idő, most meg semmire sem. Ráadásul olyan világot élünk, hogy mindig akadnak olyanok, akik próbálnak keresztbe tenni neked, s ezeken az akadályokon át kell lépned, ha haladni akarsz. Akadályfutó lettem én is, a százas sprinter. Szerencsére van hozzá fizikai és szellemi energiám! Sőt! Mivel ma kevesebb a film, s fölös energiám keletkeztek, s ezeket a rendezésben oltom ki.

A gyökereket kérdezted... Ezek bennem vannak. Ezek hajszálygyökerek. És ha valami nem megy, akkor ezekhez fordulok. Az általuk közvetített táplálék ad erőt és hitet a legnehezebb pillanataimban. Velem nem sok minden történt 18 éves koromig. Ám az mind-mind le van fényképezve. Azok a fényképek az utolsó szálig itt vannak bennem. Utána felkerültem Pestre s a főiskolás évektől kezdve bejártam a világot. De onnantól, mint egy film, úgy pereg az életem. Pereg, de nincsenek képek. Azok csak 18 éves koromig vannak, s minden innen, Borsodból.

– Mezőkeresztesről, Szentistvánról, Miskolcra?

– Igen, mert nem igazán tettem ki a lábamat innen. De Mezőkövesdet se hagyd ki, ahonnan a gimnáziumból kirúgtak. Mert abban is volt jó, hogy kirúgtak. Ha akkor ez nem így történik, akkor soha az életben nem ülnél így velem, s most valószínűleg egy brigádvezető lennék Mezőkeresztesen.

– Így viszont népszerű vagy, ismernek mindenfelé...

– Valóban nem tudok az országban olyan helyen megállni, vagy olyan közértbe, üzletbe bemenni, hogy a gyerekektől az idős hölgyekig ne ismernének meg. S örülnek nekem, sőt olyankor még meg is tapogatnak, hogy valóban én vagyok-e.

(Folytatás a 22. oldalon)

(Folytatás a 21. oldalról)

Minap viszont történt egy eset, ami miatt nagyon szégyelltem magam. Bementem, illetve berohantam az egyik húsboltba a Széna téren és mondtam a hentesnek: *Józsikám, nagyon sietek! Csakhogy előttem volt egy kis öregasszony, aki két szárnyat kért. Két csirkeszárnyat. Majd vacillált, és még kettőt kért, majd hármát, de aztán kettőt visszavetett. Ideges voltam, sietnem kellett, ezért mérgesen azt kiáltottam Józsinak. – Adjál neki egy kilót, majd kifizetem! Ekkor a kis öregasszony rám nézett. Úgy nézett rám, hogy halálosan elszégyelltem magam. – Drága nénikém – váltottam hangot -, engedje meg, hogy kifizessem! A néni hálálkodott: – Drága művész úr! Én teljesen meg vagyok hatva. Ez nekem két hétig kitart...*

S tudod miért szégyelltem igazán magam? Azért, mert én is csak azért fizettem ki neki, hogy haladhassak, mert idegesített a vacakolása. Holott... Anyám jutott eszembe, mi lenne, ha ő is így állna sorba, s valakit idegesítene a kicsinyes totojázása. Pedig nem más ez, mint megalázó szegénység, kiszolgáltatottság.

– **„Bűntudatod” is bizonyíték arra: emlékszel rá honnan jöttél. S ez az én szememben szeretetreméltó. Nem véletlenül emlegetett Téged mindig olyan jó szívvel Kiss Bertí bátyánk, a mezőkeresztési tsz elnök. – Gabi a mi fiúnk! – mondta nekem sokszor nagy szeretettel.**

– Én is nagyon szerettem őt. Mint ahogy nagyon sok embert szeretek. S ez a szeretet viszonzásra is lel. Sokfelé hívnak, a hobbijaimat is ismerve, például vadászni, lovagolni. Ez nekem nagyon jól esik. De időt, időt adj nekem! Mert nekem nincs egy felesleges félórám sem. Rendezek, szerepeket tanulok, írok is. Évekkel ezelőtt például Kaszkadőr nélkül címmel írtam egy könyvet, amely a pályámról, színészi és privát életemről szól. A hobbijaimra is jóval kevesebb idő jut, mint azt szeretném. Emlékszem, a Hahó öcsi! című film végén a filmbéli fiamtól, a kis Kovács Krisztiántól azt kérdeztem: – *Mit adjak neked?* Mire ő azt felelte: – *Időt!* Meglepődtem: – *Időt? Mi az az idő?* – s abban a pillanatban a kép ki lett merevítve. Szóval én is csak azt kérhetem a sorstól: adjon nekem elég időt!

Látod, be is kell fejeznünk ezt beszélgetést, hisz kezdődik az előadás, és még meg sem kérdeztem tőled, hogy nálatok Bogácson, mi újság van?

Hajdu Imre

Karácsony este

Mezey István rajza

Orosz Margit Örömhír

Eljövételre várunk
de hol van a béke
csendes várakozás
tekint a jövőbe

pásztorok indulnak
angyalok vigyáznak
ámulás félelem
mégis köztünk járnak

örömhír nem késik
karácsony éjszakán
szeretet a jövőnk
kisdied van a karján

B. Mester Éva

Gyerekkorom karácsonya

Mindennél jobban hóesést vártunk.
Fölfelé nézve magasra szálltunk,
Holle anyóként csodákat tettünk,
kisiskolásból varázslók lettünk.

Görgetett hóból épült az ember,
hókrisztályokból végtelen tenger.
Magvakat szórtunk a cinegéknek,
hazavezettek kis madárléptek.

Kipirosodva vártuk az estét,
megírtunk minden papír szívecskét.
Karácsonyfánkon angyalhaj, vatta,
szénszemmé váló szaloncukorka.

Amikor végre gyertyafény lobbant,
leénekeltek mennyből az angyalt.
Csillagot szórtunk, a szemünk fénylett.
Egy csendes éjre megállt az élet.

Pribéli Zoltán

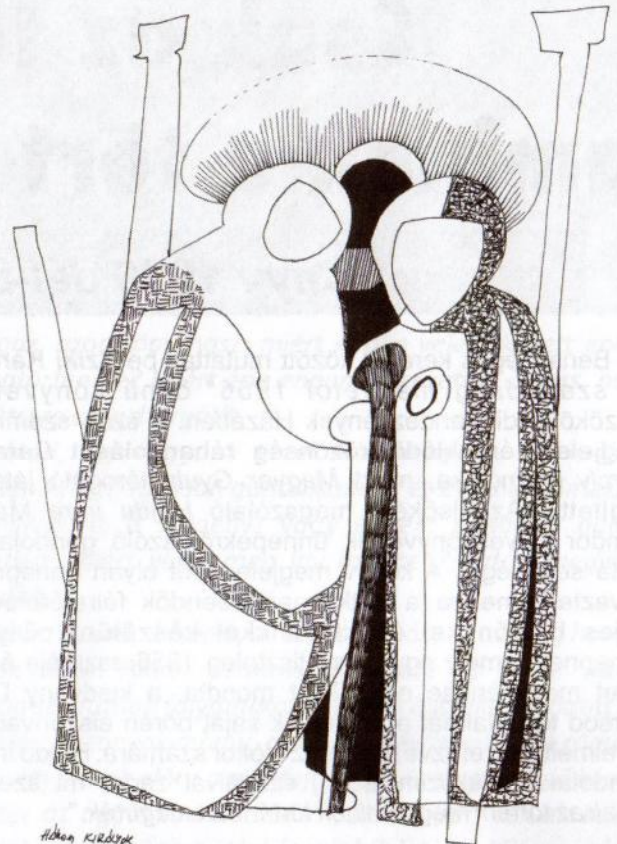
A téboly kapujában

A téboly kapujában tántorog a lelkem,
Ahol minden gondolat elvetél
Orrabukva vergődnek a vágyak
Itt az ember már végképp nem remél.

Úgy kellene most egy őszinte isten
Ki elmondaná, hogy mindez miért
Mégfoghatná tétova két kezem
És elvihetne innen szeliden.

Oda mennék én véle szívesen
Ahol a gondolat útja szép
Repülnének újra a vágyak
Pihe reményem borzólná a szél.

De nem jön értem semmiféle isten
Üzenetük is csak példabeszéd
Sorsom az, hogy útjelzővé váljak
Mutassam Neked a téboly küszöbét!

Három királyok

Koscsó László rajza

Drabon József

A szeretet himnusza

Mi a szeretet? Bizalom, remény,
más iránt, aki igazán szeret.
Lélekből árad, földi tünemény,
áldás, ami örök, szép üzenet.

Elnézni sokszor gyarlóság felett,
megbocsátás, tündöklő látomás,
amelybe szívünk is beleremeg,
eltüntet belőlünk néhány hibát.

Nem könnyű igazán jól szeretni,
túllépni az iramló éveken,
társadnak oly sokszor megengedni,
értelem felett győzzön érzelem.

Életúton fogni egymás kezét,
ha lehet, végig nem engedni el,
megszépíteni egymás életét,
legvégső percünkig szeretni kell.

Csak az történt meg, aminek a történetét megírták!

Könyv 1956 dél-borsodi eseményeiről

Bensőséges keretek között mutatták be **Sziki Károly** „A szabadság magvetői 1956” című könyvét a mezőkövesdi Rendezvények Házában. A szép számmal megjelent érdeklődő közönség ráhangolását **Daragó Károly** harmónika, majd **Magyar Gyula** tárogató játéka segítette. Az elsőként megszólaló **Hajdu Imre** Márai Sándor Füveskönyvének ünnepekről szóló gondolatait hívta segítségül. A könyv megjelenését olyan ünnepnek nevezte, amelyre a hétköznapi teendők félretételével, teljes belsőnkkel és külsőnkkel készülünk. Olyan ünnepnek, amely egyszerre tiszteleg 1956 eszméje és e kötet megjelenése előtt. Mint mondta, a kiadvány Dél-Borsod forradalmát a szereplők saját bőrén elszenvedett sérelmeit összefűzve rögzíti az utókor számára. Hajdu Imre gondolatait Makszim Gorkij szavaival zárta, mi szerint „csak az történt meg, aminek történetét megírták.”

A könyv támogatójaként, egyben fővédnökeként jegyzett **Tállai András** országgyűlési képviselő szerint kulturális és történelmi léptekben is hiánypótló munka született. Véleménye szerint ugyanis a múlt századi forradalom – bár már helyén szerepel a tankönyvekben – a magyar társadalom lelkületében máig nincs még feldolgozva. A kötet legfőbb értéke, hogy az eseményeket közvetlenül, vagy közvetetten átélő személyek történeteinek keresztül nyújt megdöbbentő, még akár 2021-ben is újdonság erejével ható információt az Olvasónak. Mint arról a miniszterhelyettes a könyvhöz írt előszóban is említést tesz, a rögzített beszámolók sorait olvasva '56 kapcsán egyszerre sejlik fel az időmúlás okozta feledékenység, közöny, de ugyanúgy érezhető a korbeli emlékeket hordozók zsigereiben máig élő félelem is. Tállai András szerint a könyv mögött álló szerkesztői munka és ezáltal a könyv jelentősége országos szinten is egyedülálló.

A könyvet a szerző, Sziki Károly mutatta be

Dr. Fekete Zoltán polgármester köszöntőjében kiemelte, a magyarság számára a szabadság és függetlenség mindig is szent dolog volt. Ennek is köszönhetjük, hogy ma már szabadon beszélhetünk a történekről. Mint hozzátette – '56 eszméjének legfőbb ellensége ma a feledés. A kötet által hordozott mondanivaló azonban – hasonlóan a maghoz Máté evangéliumában – jó földre hullott. A polgármester szerint szégyenletes, hogy tizenöt évvel ezelőtt, a forradalom 60. évfordulóján ismét magyar vér folyt Budapesten. Éppen ezért fontos, hogy ne csak ismerjük a múltat, de általa a jövőt is építeni tudjuk, mert akkor a magyar szabadság újra győzni fog.

A köszöntők sorát **Daragó Károly** énekelőadása és **Kiss Marcell** szavalata zárta, majd **Sziki Károly** lépett a mikrofonhoz. Beszéde elején kihangsúlyozta: olyan könyvet akart írni, amely

összeköti az Olvasót az Emlékezőkkel.

A szerző a könyv célját a „közösség-egyesítő, összekötő, közvetítő feladatában látja. Közösségteremtő ereje egyre növekvő. Hiszen az interjú adók, az olvasók, az események felidézésével sorstársat vállalók csoportja, fokozatosan köti össze az olvasókat az emlékezőkkel, így egy folyton növekvő közösséget alkotnak.

A könyv alap gondolatát az Ausztráliából visszatelepült **Kovács István** vetette fel a szerzőnek, aki már 3 könyvet, 3 drámát és 7 dokumentumfilmet forgatott az 1956-os eseményekről. Így indult el aztán felkutatni azokat az embereket, akik Dél-Borsodban részesei voltak az eseményeknek közvetlenül vagy közvetve, és emlékeik még nem mentek a feledés homályába.

Az interjúkban nem csak a 14 nap eseményei domborodnak ki, hanem az 1947-től 1955-ig terjedő

A könyvbemutatóon sok érdeklődő megjelent

Miért?

A kétkötetes mű születésének ötlete Kovács István (képünkön balra), 56-os forradalmár, mezőkövesdi lakos nevéhez fűződik

„ember az embertelenségben” világ is. Ezt tudhatjuk meg Tard, Cserépfalu, Egerlövő és Mezőkövesd viszonylatában az itt élő és a nagyvilágba – Los Angeles, Philadelphia, Calgary, Edmonton, Seattle - elkerült emberek visszaemlékezéseiből is.

A Fehér partizánok fejezetben a Balticumot a szovjetek Vietnámjának nevezi. Érinti a lengyelek, a lettek, litvánok, észtek, ukránok, ellenállásait is a szovjet hatalommal szemben. Közben megismerhetjük a mi országunk különböző ellenállási szervezeteit is. A Szombathelyen alapított „Antibolsevista Gárda 1950”-t, „A Magyar Nemzetvédelmi Szövetség”-et, melyet Balatonalmádiban középiskolások hoztak létre. Fűzesgyarmat és Szeghalom környékén az aktív „Sárréti Sasok” működtek. A „Fehér Gárda” Orosházán, Makón, Szentesen és Hódmezővásárhelyen és környékén fejtette ki aktivitását. A „Magyar Ellenállási Mozgalom” legtovább a Viharsarokban volt életképes. Említésre méltók még a dél-alföldi Csongrád és Békés megyei mozgalmak.

Dél-Borsodban a Fehér Partizánok fészke Tardon volt, a forrongások hazája Cserépfalura tehető, Egerlövő pedig a Fehér Partizánok lelkiismeretének nevezhető. Az interjúkból megelevenedik az akkori kor, a munka, a félelem és a változás iránti igény. Szinte az egész Dél-Borsodot felöleli a visszaemlékezők csoportja, hiszen Cserépváralja, Kács, Bogács, Tibolddaróc, Szomolya, községek eseményeit is megtudhatjuk a kötetből.

Mezőkövesd interjúsorozata egy kis kronológiával kezdődik, mely a napi eseményeket rögzíti. Ezután a szemtanúk hiteles emlékei, interjúi következnek, mely a történések pontos leírásait tartalmazza. Kiegészítve a helyi szenvedők és szemtanúk, az országban és a világon szétszóródó emberek nyilatkozataival.

A riportokból nemcsak a szabadságharc eseményei elevenednek meg az olvasók előtt, hanem megismerhetjük a nyilatkozó emberek rövid életrajzát, életük fontosabb állomásait.

A könyvet hiteles dokumentumok, jegyzőkönyvek, fotók teszik teljessé. Színesíti a kötetet Pázmándy László és Laboda Kálmán a szabadságharc történetéhez kapcsolódó versei.

Csirmazné Cservenyák Ilona
Dr. Hajdú András

Nézz rám! Kérlek, most ne kerüld el a tekintetem, látni szeretném a szemeidet. Szomorúságot látok bennük. Fájdalom? Meglehet. Őrzöd, titkolod, rejtegeted a világ elől. Próbálsz könnyedén nevetni. Te is tudod, hogy hiába. A szemeid mindent elárulnak.

Igaz, azon töprengsz: miért éppen velem kellett ennek megtörténnie? Miért épp engem pécézett ki a sors, hogy lejátsza ezt a drámát?

Látod, így vagyunk ezzel mindannyian. Ha mással történik, sematikusan gondolkodunk és érzünk. Elintézzük annyival: ó, a szegény! Vagy éppen: nahát, a galád! Esetleg: miért verte meg így az Isten? Aztán megyünk tovább.

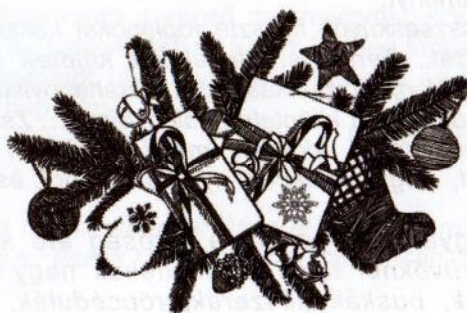
De ha velünk történik, az teljesen más. Az csontig hatoló. Égbekiáltó. Akkor semmisen fekete és fehér. Akkor kibogozhatatlan folyamatok sejlének összekuszálódott ok-okozati viszonyok mögül, amelyeket éjszakákon át rágunk, de nem jutunk előre a megfejtésben. Csak a meddő kérdés lüktet az agyunkban: miért? Miért éppen velünk kellett ennek megtörténnie? Hol és mit hibáztunk, ki és mi vétett ellenünk? Bűnösök vagyunk, vagy ártatlanok? Tudod, másoknak egyszerű a válasz, mert minket is csak sémákban látnak. Az, hogy szegénynek vagy galádnak neveznek, csak nézőpont kérdése. És nem is lényeges.

Csak az a lényeges, hogy mi magunkban hogyan vívjuk meg a harcot. Hogy a leplezni próbált remegéseinkből milyen mozdulat születik. Hogy a fortyogó feszültségeink, ha letisztulnak milyen érzéssé alakulnak. Mondhatnám úgy is, ha a sors citromot adott, tudunk-e limonádét csinálni belőle. Nem, még se így mondom. Inkább azt kérdezem: tudunk-e Emberek maradni?

Grimaszolsz. Nem bírod, amikor nagy szavakat használok, igaz? Jól van, hallgatok.

Már csak egyet... figyelsz még? Nézz rám! A szemeidet szeretném látni. Kérlek, figyelj! Csak egy picikét, jó? Egy kívánság. Nem túl eredeti, nem túl meghökkentő, de nem is hatáskeltésnek szánom. Csak attól lehet szép, ha elhiszed, hogy őszintén kívánom: találj meg a Boldogságodat!

Tokaji Edit

Azzal, hogy Bükkalja egyik jeles matyó településén, Tardon nyakas, ugyanakkor őszinte, szókimondó a politikai nézeteiket még a „nehezebb időszakokban” is nyíltan vállaló emberek élnek, mint szomszéd falu szülőtte, régóta tisztában vagyok. Hisz' mi sem bizonyítja azt egyértelműbben, mint az 1949-es tavaszi országgyűlési választás. Amíg a Magyar Függetlenségi Népfront jelöltjeire – amelynek döntő többségét akkor már a Magyar Dolgozók Pártjának, s ezen belül is a kommunistáknak a képviselői alkották – országosan a szavazók 95,6 százaléka igennel voksolt, addig Tardon a szavazók csaknem kétharmada nemleges, elutasítóan szavazott.

E nem mindennapi „tett” miatt Tard neve bekerült

Rákosi Mátyásnak az 1949. május 31-én, az MDP Központi Vezetősége előtt elhangzott, a választásokat értékelő, elemző beszédébe is. „Néhol egy-egy faluban feltűnően rossz az eredmény, például Tardon – ahol pedig erős kommunista szervezet volt és sok földet osztottak ki – 64 százalék szavazott ellenünk” – mondta felháborodva a főtítkár.

Szóval, számomra a tardiak efféle makacssága, konoksága, de mondhatom akár bátorságnak is, nem meglepő. Ám hogy összeesküvés szervezésére képesek lennének, hogy – akárcsak közülük néhányan – fegyverrel akarnák megdönteni a fennálló rendszert, nos, ilyen állításon viszont mosolygok, s hitetlenül csóválom a fejem.

Hol nyugszanak a kivégzettek?

Adalék Sziki Károly minap megjelent könyvéhez

S lám a Szabad Nép 1955. április 13-i száma – a könyvtárakban bárki visszakeresheti – fehéren-feketén azt állítja: tardi parasztok részvételével államellenes összeesküvés szerveződött, amelyet lelepleztek, s ennek nyomán példás ítéletet szolgáltatott a demokratikus Magyarország igazságszolgáltatása.

„A Fővárosi Bíróság dr. Jónás Béla elnöklete alatt nyilvános tárgyaláson foglalkozott egy hazaáruló összeesküvés 11 vezetőjének ügyével... Az ellenforradalmi banda vezetője Fiala József, a múltban horthysta politikai detektív és a hírhedt Sulyok-párt megyei titkára volt... ellenforradalmi szervezkedést hozott létre, amely a Magyar Népköztársaság megdöntésére s a kapitalisták és földesurak hatalmának visszaállítására irányult. A hazaáruló szervezkedés tagjai külföldi intervenció esetén fegyveres segítséget akartak nyújtani az amerikai csapatoknak a dolgozók ellenállásának elnyomására, s a középületek elfoglalására.

Fiala József utasítására az egyik aktív tagja, Gál Ignác fegyveres csoportokat hozott létre, melyek megkezdték a fegyverek és lőszeres beszerzését, és azokat különböző rejtékhelyeken helyezték el. Az ellenforradalmi szervezkedés tagjai kísérletet tettek a mezőgazdasági szocialista átszervezésének megakadályozására, a dolgozó parasztokat a termelőszövetkezetek bomlasztására lázították. Kártevő munkájuk folyamán többek között felgyújtották a mezőnyárádi Új Élet Termelőszövetkezet takarmánykészletét, s ezzel súlyos károkat okoztak. A gyűjtogatás a korábban lopásért elítélt „vitéz” Gomány Balázs és bűntársa, Dusza Mihály követték el. Nevezettek fegyveresen hajtották végre azt az aljas bűncselekményt.

Az összeesküvők fasiszta röplapokat készítettek és terjesztettek. Fenyegető leveleket küldtek békeharcosoknak, élenjáró munkásoknak, sztahanovistáknak és termelőszövetkezet kitüntetett dolgozóinak... Zsarolás és fenyegetés útján akarták megfélemlíteni népünk legjobbjait, hogy körükben nyugtalanságot és pánikot keltsenek.

A tárgyalás folyamán a bíróság elé került az összeesküvőknél talált bizonyítékok nagy tömege, pisztolyok, puskák, lőszeres, röpcédulák, illegális

igazolványok, ellenforradalmi kormánylista és egyéb iratok. Valamennyi vádlott beismerő vallomást tett az általa elkövetett bűncselekményekre vonatkozóan. A bíróság Fiala Józsefet, Tóth Kálmánt, Gál Ignácot, Gomány Balázst és Dusza Mihályt halálra a többi vádlottat pedig 9-14 évig terjedő fegyházbüntetésre ítélte. Az ítélet jogerős. Az ítéletet végrehajtották. (MTI)”

A halálra ítélték közül Gál Ignác, Gomány Balázs, Dusza Mihály, a fegyházbüntetésre ítélték közül pedig hatan tardi illetőségűek voltak.

A környéken akkor megdöbbenést kiváltó és sokféle mendemondára okot szolgáló ügy óta 34 év telt el. Hogy most miért hozom szóba? Egy hónapja sincs, hogy Mezőkövesden hivatalában kereste fel dr. Pető József ügyvédet egy fekete fejkendős idős tardi asszony, **özv. Gomány Balázsné**. S ott, akkor elmondta az ő „magántörténelmét”. Íme...

– Az időpontot, amíg élek nem felejttem el. 1955. január 25-e volt. A késő esti órákban, 3 vagy 4 ÁVÓ-s és a helyi tanács elnöke keresték férjemet a lakásunkon. Én a szomszédban, a fonóban voltam, a férjem pedig valamelyik rokonnál. Engem kihívtak és azt kérdezték tőlem, hol van a férjem, mit csinál most, van e puskánk stb. Közben a férjem is megérkezett. Puskánk sohasem volt.

Ezután férjemmel bementek a lakás egyik szobájába, hogy miről beszéltek és mit mondtak neki, azt a mai napig nem tudom. Nem sokkal ezután beültették egy autóba, elvitték, engem pedig arra kértek, hogy adjak neki pénzt cigarettára és vonatra, amivel majd haza tud jönni.

A lakásról a tardi pincesorra vitték azzal, hogy ott valamilyen rádióleadó van. Hogy volt-e? Aligha, hisz' annak azért híre lett volna a faluban, ilyet titokban tartani nem lehetett volna, nem beszélve arról, hogy férjem és a hasonló földműves foglalkozásúak vajon hogyan jutottak volna hozzá egy ilyen dologhoz.

A faluban ebben az időben nagy volt a félelem, korábban már több embert elvitt az ÁVÓ, de senki nem tudta, hogy miért, mit csináltak ezek az emberek.

Március 12-én felutaztam Budapestre, ugyanis a helyi

párttitkár valahogy megtudta, hogy hol van és sikerült neki elérni, hogy beszélhesek férjemmel. A Markó utcába kellett menni, és ott kb. 15 percig beszélhettem vele, kizárólag családi dolgokról. Azt sem tudtam meg tőle, hogy miért van ott, volt-e már tárgyalás, mert végig jelen volt egy ÁVÓ-s, aki nekem mindössze annyit mondott, bizonyára megnyugtatóként, hogy a vádlottak mindent megígértek, hogy még az ércbányába is elmennek dolgozni, csak az életüket hagyják meg.

Ezután április elején megjelent a lakásomon 3 ÁVÓ-s és kérték, hogy a tárgyalásra nyári öltönyt adjak a férjem részére, készítsek neki csomagot élelemmel. Természetesen meg is tettem, ezt azonban később postán visszaküldték.

Az egyik este, ez ugyancsak áprilisban volt, eljött hozzám a tanácsbíró és azt mondta, hogy a tanácsról olyan jó kérvényt írtak, hogy biztos megkegyelmezik férjemnek, s a kérvényt már csak a helyi tanácselnöknek kell aláírnia. Utóbb azt hallottam, hogy állítólag nem írta alá. Ekkor éreztem, hogy nagy baj van.

A borzasztó az volt, hogy akárhová mentem, lényegében az ügyről semmi konkrétet nem tudtam meg. Április végén postán kaptam Budapestről egy levelet. Benne egy anyakönyvi kivonat: „**Gomány Balázs** született 1921. október 8. an: Varga Erzsébet, apja: Gomány Balázs, házastársa Gomány Balázné Hajdu Julianna, Budapest X. kerületben 1955. április 12-én meghalt. Kiállítva Budapest, 1955. április 28. olvashatatlan aláírás, anyakönyvvezető”.

Ezután röviddel megkaptam azt a levelezőlapot, amit férjem 1955. április 11-én írt, ami egy búcsúlevél volt, hisz akkor már tudta, hogy meg fog halni. A lapot mint utolsó emléket férjemtől, mai napig őrzöm, és fájdalommal tölt el, mikor azt újra olvasom. A lapot korábban hozták, de rokonaim nem adták át, csak az anyakönyvi kivonat kézhezvétele után. Akkori lelkiállapotomról és helyzetemről csak annyit, egy évig ágyban fekvő beteg voltam.

A mai napig nem tudom, miért kellett meghalnia, hogyan végezték ki, hová temették. Később annyit sikerült csak megtudnom, hogy zárt tárgyaláson ítélték halálra, másik két tardi férfival. Dusza Mihállyal és Gál Ignáccal együtt, többeket különböző időtartamú börtönre ítélték. Ezen később szabadultaktól sem tudtam meg lényegében semmit, mert vagy nem akartak vagy nem mertek mondani semmit. Úgy tudom, a bíró Jónás Béla volt, aki – ezt megint csak hallottam – ugyancsak nem természetes halállal halt meg.

Akkoriban azt mondogatták, hogy a bűnük államellenes összeesküvés volt, ami állítólag abból állt, hogy Mezőnyárádon felgyújtottak egy szalmakazlat és fegyvert rejtegettek. Hogy aztán ez is igaz volt-e vagy sem, azt nem tudom. Az eset után az újságban megjelent egy pár soros közlemény, három „tardi összeesküvőt kivégeztek”.

A halálos ítélet mellett teljes vagyonek Kobzást is kimondták. Elkobozták a lakásunkat – amit közösen építettünk -, 4 kh 590 n.-öl földet, tehenet, ingóságokat, amiről 1955. július 19-én jegyzőkönyvet vettek fel, hogy a Fővárosi Bíróság V. Ny. 64/1955. sz. utasítás alapján jártak el. A meglévő jegyzőkönyv szerint még a kalapja és a használt fehérneműje is elkobzás alá esett. Ezután éveig pereskedtem – ügyvédet alig találtam, aki vállalta a képviselőmet –, hogy a fél házat visszakapjam, hisz azt a

házasságunk alatt szüleim segítségével építettük. A lakás másik felét és az egész telket én vásároltam vissza később a tanácsból.

Természetesen szerettem volna többet tudni az ügyről, arról, hogy hová temették, kérelmeimre, leveleimre, amit különböző szervekhez írtam, érdemi választ azonban csak egyszer kaptam: „*Hivatkozással az IM 34491/1961. IM VII. átíratásra értesíti a Fővárosi Bíróság, hogy kegyelmi ügyében az igazságügyminiszter elvtárs nem kíván előterjesztést tenni. Budapest, 1963. október 7. G... Béla sk. a tanács elnöke.*”

Hogy mennyire komolyan foglalkozhattak az ügygel, csak annyit, a levél címzettje a férjem, aki már 8 éve halott volt.

*

Ott, akkor dr. Pető Józsefnél özv. Gomány Balázné egy beadványt is fogalmaztatott, amit aztán elküldtek Budapestre, az Igazságügyi Minisztériumba. Részlet ebből a beadványból, kérelemből: „*Tulajdonképpen azt, hogy ténylegesen mit követtek el, nem tudom, az újság szerint valamennyi vádlott beismerő vallomást tett. Meg vagyok győződve róla, hogy férjem semmi olyat nem tett, amiért halálra kellett volna ítélni. Meggyőződésem, hogy fegyverük sem volt, sem uszító rőpiratot nem készítettek... Az eset óta több ízben, több szervhez fordultam, választ azonban nem kaptam, csak egyszer... Nem tudom, hogy férjem hol van eltemetve, azt sem, hogy ténylegesen mi volt a bűne. De úgy gondolom, hogy már 34 év után jogom lenne megtudni azt, hogy hol van, s arra is, hogy holtestét kiadják, hogy én eltemethessem, emléket állíthassak neki. Tekintettel arra, hogy hasonló ügyekről manapság gyakran hallani, s hogy ezekkel a koncepciók perekkal mostanában gyakran foglalkoznak, s meggyőződésem, hogy férjem is ennek lett áldozata, kérem szíveskedjenek ügyemet kivizsgálni, az itt kértekről tájékoztatni. Tisztelettel: Gomány Balázné Tard, Rákóczi út 4. 3416.*”

(Itt jegyzem meg, ezt szeretnék – bár írásban nem kérvényezték Gál Ignác gyermekei, hozzátartozói is.)

Jártam Tardon özv. Gomány Baláznénál. Többek között mutatta volt férje 1955. április 11-én kelt levelezőlapra írt, 40 filléres, 5 éves terv gépesített mezőgazdaság feliratú bélyeggel ellátott, április 18-i postai bélyegzővel (a kivégzés után) lepecsételt, s postára adott búcsúlevelét. Abban az olvasható: „*Nagyon szeretett, kedves feleségem, még adódik alkalom, hogy írjak hozzád kedvesem egy pár sort. Sok-sok boldogságot, jó egészséget, hosszú életet kívánok számomra kedves feleségem. El kellett válni tőled. Írnék, de mit. Légy boldog. Csak ennyit...*”

– Boldogság? Nekem? – tárta szét a kezét szomorúan Gományné. – Nekem abból – amióta elvitték őt – nem sok jutott ki. Számomra a végső megnyugvást már csak az jelentené, ha hamvait abban a tardi földben tudhatná, amit ketten negyvenöt után oly sok verejtékkel és keservvel túrtuk nap nap után

Daruszögi H. Imre

(Ez az írás a rendszerváltás előtt, 1989. május 2-án jelent meg az Észak-Magyarország napilapban – a szerző megj.)

Volt egyszer egy Antigoné...

...avagy ami a mezőkövesdi színjátszás történetéből kimaradt

A Kaptárkövek régebbi számaiban olvastam a mezőkövesdi amatőr színjátszás történetéről, egyúttal a gimnáziumi színjátszás történetéről. A befejező részben hiába kerestem a fenti előadásról akár egy mondatot is, „Semmi, mintha nem is lett volna. No, akkor leszek én a krónikás.

Kezdjük ott, hogy Szophoklész tragédiájának könyv változata talán másodikos kötelező olvasmányunk volt, ma már talán nem így van, de akkor, amikor a Szent László gimnáziumban még latinból és görögből is érettségiztek a diákok, nos akkor volt létjogosultsága e tragédiának is, mint ahogy az *Aeneas*nak is. Tíz diákból jó,

ha kettő olvasta el becsületesen a könyvet, én a többiek közé tartoztam, de mégsem azok közé, akik az első, ma már idézetként használt mondatig sem jutottak el.

Talán segít a mondandóm megértésében, ha röviden ejtünk szót a tartalomról, vigyázva arra, hogy a görög mitológia ne zavarjon össze bennünket. Szóval Oidipusz király gyermekei: Antigoné, Iszméne, Polüneikosz, Eteoklész. Apjuk „eltűnése” után Polineikosz lett a király, akit egy év múlva – így szólt az egyezés – Eteoklész váltott. Újabb év elteltével Eteoklész megszegve az egyezséget, trónon akart maradni. Polüneikosz fegyverrel akarta kikényszeríteni igazát, ám a testvérek egymás kardjától vesztek el a harcban. Nincs király. De van, mert Kreon, a két halott testvér anyjának testvére magához ragadta a hatalmat. Eteoklész a megillető módon eltemették, de a király temetlenségére ítélte Polüneikoszt. Ezt a királyi törvényt Antigoné megszegte, mert a *halottakat el kell temetni*. Bűnéért sziklabörtönbe falzták be. Kreont, fia Haimon sem tudta más belátásra bírni, hiába érvelt hosszasan. Thereziász a jós, *aki mindig igazat mond*, megjelent a király előtt és nagy tragédiát jövendölt, ha törvényén nem enyhít. Hezitálás után Kreon lépni készült Antigoné érdekében, ám elkésett, Antigoné börtönében meghalt. Haimon, Antigoné jegyese összeomlott, és önkézével vetett véget életének. Gyermeke elvesztésének hírére Eurüdiké, Haimon anyja is ezt az utat választotta. A megjövendölt tragédia bekövetkezett, Iszménét a lelkiismeret bántotta, amiért magára hagyta testvérét, Antigonét a királlyal szemben, Kreon pedig szembesült

saját, makacssága és kegyetlen törvényei okozta tragédiájával.

Mi az eszmei mondanivaló? Hát az, hogy ha a nép iratlan törvényeivel szembemegy a hatalom törvénye, az bizony súlyos tragédiához vezet. Ezt a tragédiát Szophoklész 2400 évvel ezelőtt írta, benne a máig érvényes igazsággal.

Az Antigoné tragédiát **Zs. Szabó Rózsa** tanárnő rendezte 1966-ban, amely két előadást élt meg az akkor még új Kultúrházban. A régi fénykép tanulsága szerint közöm volt a darabhoz, Kreon szerepében. Egyébként e fénykép volt a tablókép, amely sokáig az első emeleti lépcsőforduló után a falon volt a gimnáziumban, de csak volt. Ma már megjegyezhetem, és itt belefér egy kis önkritika is, mármint, hogy elégedetlen voltam magammal a szerepemben, amit az is bizonyít, hogy az első előadás után *Lukács Gazsi* bácsitól kértem tanácsot. Mai koromban pedig biztos tudom, hogy nem is lehettem volna jobb, mert 18 évesen nem tudtam átvenni az 50 év körüli Kreon jellemét, ráadásul olyan tulajdonságok, mint erőszakosság, kemény kéz, következetesség, konfrontáció, hatalmaskodás bennem akkor sem létezett. Inkább a kompromisszum keresés jellemzett mindig.

A tragédia újraolvasása közben vissza-vissza térő gondolat emésztett. A tanárnő személyes, újkori tragédiája. Kicsit jobban ismertem Őt, mert mezőkövesdi tartózkodásuk idején, szomszédok voltunk és át-átjötték családostól hozzánk, egy kis sütemény és borocska mellett

társalogni a szüleimmel. Az ELTE diplomáját birtokolta. A Radnóti Színpad és az Egyetemi Színpad áfium volt az akkori egyetemistáknak. Az irodalmi színpadi előadás-módot feltehetően ott szippantotta magába. Roppan módon kereste a diákokkal a kapcsolatot, barátságosan, segítően, bátorítón bízott megélni fiatalságunkat. Csak a mosolyára emlékszem.

Minden rendben van, gondolhatnánk, de számtalanszor próbára tesz bennünket az élet, és van, akit szinte felállásra képtelenné tesz, örök emlékeztető sebet kap.

Jó néhány év elteltével otthon, Kövesden az a hír fogadott, hogy nemrég meglátogatta a szüleimet a tanárnő férje s a fiát kereste, aki azelőtt két nappal eltűnt, és mivel szeretett Kövesden élni, gondolta, hátha ide jött. De nem. Újabb két nap után – jött a hír – Pesten, a szomszéd bérház padlásán találták meg, a fiút, aki szerelmi bánatában öngyilkos lett. Talán 18 éves volt. Én láttam gyereket egyedül felnevelő apát gyermekét temetni. Ma is az agyamban rögzített képeket látom. És persze ilyenkor a saját gyermekem jut eszembe, hogy akkor, és abban a helyzetben, mit éreznék én. Jó volna, ha ezt senki nem tapasztalná meg soha.

Sok-sok év után, amikor a számítógéppel közelebbi barátságba kerültem egyszer nem tudom mi vezérelt, de beütöttem a Zs. Ágnes nevét. 1962-1998 írta elsőként. Színésznő volt, 36 éves, kevesebb főszerep, annál több jól megformált epizódszerep, filmek, szinkron és nincs többé Ő sem. Szükszavú leírás: lakásában a beépített galériáról lezuhanva hunyt el. Egy szülő, aki mindkét gyermekét tragikus körülmények között veszti el. Ép ésszel túl lehet ezt élni?

Nem hagyott nyugodni a történet. A bulvársajtó nem kezdte ki, nem volt miért. Egyszer azután találtam egy Cseh Tamás interjút, ahol szó esett egy egyetemi színpadi búcsúelőadásról (1991), ahol Cseh Tamás fiatalsága lányairól énekelt *Fehér babák takarodója* címmel, és az előadás közben egy lány, mintha a koreográfia része lenne, felment a színpadra, lehajtott fejjel körbejárva egyszer, majd még egyszer Cseh Tamást, megpusztilta és hátul a színpad mögött távozott. Cseh Tamás utólag ismerte fel, hogy tudni illik Ági is, – mert hogy Ő ment fel a színpadra – egy *fehér baba* volt, hiszen fiatalon párszor randevúztak. Miután a ma is elérhető videó felvételt megnéztem arról az előadásról, furcsa gondolataim támadtak az akkori búcsúzásról. Persze az jóval a halála előtt történt. E szomorú történetnek itt a vége, de valójában vége van? Nálam Antigoné tragédiája Zs. Szabó Rózsa tragédiája is. Mondhatnám az érdemtelenül kiválasztottak tragédiáját kellett életként tovább élnie. Ők, akik megszenvedték a földi lét legsötétebb csapásainak egyikét mindkét gyermekük elvesztésével, s miközben sirni soha nem láttam, most is rekedtes, fátyolos nevetésének felidézése mellett tudom leírni Szophoklész szavaival: „*Sok van mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb... ám a haláltól nem tud senki menekülni*”.

Dr. Kriston Mihály

Korán jöttél

– *Korán jöttél, kicsim – suttogta, és a tekintetét kereste, mert felemelő pillanat lett volna, ha most egy villanásra összetalálkozik a lelkük a szemükön keresztül, és jelzi, hogy igen, örök szövetségesei vagyunk egymásnak, és együtt már mindenre képesek leszünk. De nem találta a tekintetét. Apró erecskével dúsan telerajzolt szemhéja eltakarta a fényt. A várakozástól és bizonytalanságtól súlyos csöndben a gépek monoton zaja egyszerre volt kétségbeejtő és bizalomkeltő. Olyan pici, olyan törékeny... Nem az EKG csipogását kellene hallania élete első óráiban! De mégis, ez jelzi, hogy él, hogy felkészült a kis teste arra, hogy megbirkózzon az élettel. Még ott lenne a helye a magzatvízben, még az édesanyja szívverésének dallamát kellene hallgatnia, nem ezt az örületes, agytörzsig hatoló rohadt sipákolást... de mégis... ez jelzi, hogy él...*

Forró könnyecsek szántották végig az arcát, ahogy a pici, törékeny testecskét nézte, amint a csövek között fekszik mozdulatlanul. Nem, nem ezt a zajt fogod hallgatni – támadt fel a nőben a dac, és először rekedten, alig hallhatóan, aztán egyre határozottabban énekelni kezdett.

Azt se tudta, miket énekel, régi népdalok jutottak eszébe, némelyik sorra nem is emlékezett pontosan, de rögtönzött, lalázott, hümmögött, csak hallja meg... ugye hallja? Ugye hallod, kicsim, hogy itt vagyok? Ugye érzed, hogy szeretlek, hogy bármit megtennék érted? A csitári hegyek alatt régen leesett a hóóóó...óóó – belezokogott a sor végébe, már semmit sem látott a könnyeitől, összefolyt a kórterem egyszerű bútorzatának kontúrja az inkubátoréval, kereste a pici kezét, kereste a horgolt lila polipot, amikor egy kéz a vállára nehezedett: ne sírjon, anyuka, jöjjön, magának is pihennie kell egy kicsit.”

– *Jaj, drága Anyukám, ne sírj, hisz huszonötödször meséled ezt a történetet, és még mindig sírsz?*

– *Miért kéred mindig, hogy meséljem el a születésnapodon? Látod, hogy nem bírom sírás nélkül...*

– *Mert olyan jó tudni, hogy az első pillanattól ennyire szeretsz. Akkor is, amikor három centis, piszkafa lábam volt, és most is, hogy 46-os cipőben hordom a nagy szőrös lábamat – nevetett a fiú, és szorosán átölelte az anyját.*

– *Gyere, ülj az ölembe egy kicsit – törölgette az orrát a nő, és gyengéden megcibálta a fián a pulóvert.*

– *Anyukám, 186 centi vagyok, és ettől a pazar ebédétől legalább száz kiló. Biztos, hogy elbírsz?*

– *Egészen biztos – bólintott a nő, és amikor hatalmasra nőtt kislánya félig-meddig az ölébe ereszkedett, átfonta karját az izmos testen, belefúrta az arcát a pulóverébe, és mosolyogva dudorászni kezdett egy régi régi dalt.*

Tokaji Edit

A Bottlik mauzóleum Darócon

– avagy egy darabka történelem –

4.

Báró Bottlik István (1879-1952) a család ötödik gyermeke és az egyetlen a családban aki bárói rangot kapott. *Tibolddarócon* született majd a helyben elvégzett elemi iskola után *Budapesten* és *Iglón* végezte a középiskoláit. Jogi diplomáját *Budapesten*, a tudomány egyetemen szerezte. Tanulmányai befejeztével *Tibolddarócon*, az édesapjától örökölt birtokon gazdálkodott. Nincs írásos dokumentum a miertre, de akkoriban igen csak ritkaságszámba ment, hogy a legfiatalabb gyerek örökölje a családi birtokot. Magyarázatot talán a testvéreinek, az előző részben bemutatott élete adhat. Már egészen fiatalon, 26 éves korában országgyűlési képviselővé választották a *mezőkeresztesi* kerületben, melyet még kétszer megismételt. Ezzel is az apja nyomdokaiba lépett, sőt túl is tett rajta, mert őt, 1929-ben, *Mezőkeresztes* díszpolgárává avatták, testvére *Dr. Bottlik József* és *Zsóry Lajos* országgyűlési képviselőkkel egyetemben. *Tibolddarócon* a báróról fennmaradt történetek és a *Kachelmann Róberttől* származóak (röla egy előző részben írtunk, kinek az édesapja a báró intézője volt, aki még túl a 90-en is igen jó emlékezőképességgel rendelkezik!) teljesen ellentmondanak a báróval kapcsolatban fellelhető dokumentumoknak, történeteknek, melyek a korabeli újságokban megjelentek. Egybehangzó vélemény volt a faluban:

„a báró egy szerény, igen jószágos, adakozó ember volt, de báróként a szegény bárók sorába tartozott”.

Ezt támasztja alá a *Kachelmann Róbert* visszaemlékezése is, aki több olyan esetet említett, amikor a báró pénz helyett természetben/ búza, kukorica, baromfi/ fizette ki a munkásait, így az ő édesapját is (1930-as évek).

Néhány példa az adományozásairól: Karácsonykor, főleg a barlangokban lakó gyermekeknek osztott szét ruhaneműt, élelmet.

1925-ben a helyi református templomnak ő adományozta a legnagyobb harangot a következő felirattal:

„1922. AUG.10-ÉN ELHALT KEDVES GYERMEKÜNK EMLÉKÉRE BÁRÓ BOTTLIK ISTVÁN ÉS NEJE JOVANOVICS STEFÁNIA”

A harang ma is szól és viszi a gyermekük elvesztése felett érzett fájdalomukat, és minden megszólalásakor mondja, hogy *”itt jártunk”*! A mindenkor itt élők, ha hallják a harangot, jó volna, ha néha erre is gondolnának, már csak azért is, mert mindenkinek van kit elsíratnia, és néha nem árt emlékezni.

Az egyik alkalommal a szőlőmunkások sztrájkoltak. Csak ültek a sorok végén és nem dolgoztak. A csendőrök akartak keményen fellépni, lóval a sztrájkolók közé menve, véget vetni a sztrájknak. A báró éppen időben érkezett és megfogta a parancsnok lovának a kantárszárát, így

megakadályozta a kétes kimenetelű sztrájk letörését. (*Szabó Béla, Kachelmann Róbert*).

Az előző részben írtunk az elhunyt gyermeke számára építetett mauzóleumról, mely anyagilag igen megterhelte. A mostani számban a kórházépítésről és az ostorosi földrengés végett tett felajánlásáról is írunk még.

A „szegény báró” jelzőnek, mely *Tibolddarócon* fennmaradt róla, ellentmond a 25 éves országgyűlési képviselősege, felsőházi tagsága, azok a tisztségek, amelyeket ezen időszak alatt betöltött, a birtokai, a vadásztatásai, és a róla szóló újságcikkek, és a házassága, amelyekről az alábbiakban írunk.

1914 augusztusában bevonult katonának, több kitüntetést kapott és kapitányi rangban szolgált.

De már 1917-ben az *Esterházy*- kormány földművelésügyi államtitkára lett, *Mezőssy Béla* minisztersége idején.

Természetesen a házasságkötése újságcikk lett. Annál is inkább, mert a felesége nem más, mint **Jovánovits Stefánia**, aki a *Monarchia* egyik leggazdagabb emberének, *Dungyverszky Lázárnak*, a *”Bánsági nábob”*-

nak az unokája. *Dungyerszky*ről az egyik előző részben írtunk.

Az *Est* 1917. decemberi száma így tudósított az esküvőről:

„**Bottlik** államtitkár esküvője

A Veres Pálné-utcai görögkeleti szerb templomban ma délelőtt fél tizenkettőkor volt báró **Bottlik István** földművelésügyi államtitkár esküvője **Jovanovits Stefániával**. A házasságkötésnél **Mezőssy Béla** földművelésügyi miniszter és **Dungyerszky György** tanúskodott. Esküvő után az új pár, báró **Bottlik** tibolddaróci birtokára utazott.”

Arra a birtokra, ahol már ekkorra a szőlészet-borászat komoly fejlesztéseken ment keresztül. Saját, és igen nagy, államtól bérelt erdővel rendelkezett, ahol rendszeres volt a magasrangú vendégek közreműködésével folytatott vadászat. Volt már baromfitelep, 30 db-os tehénállomány a valamikori „*Kistanyán*”- ma a *Horváth család* tulajdona. Itt működött a szőlő feldolgozó. A kinyert mustot innen szállították a pincébe.

A gazdasági épületeken és a jégvermen kívül, több lakóház is állott itt. Itt lakott többek között a *Jakubik család*, *Oláh István* vincellér, *Kiss József* népes családjával, *Tüske István* gépkocsivezető családjával. Ezeket a házakat az 50-es évek környékén bontották le.

A faluban volt egy villanytelepe, melyet *Somodi János* vezetett.

Álljon itt egy kis *tibolddaróci* ipartörténet: a mai italbolt alatt működött a vízmeghajtású turbina, melyet átvett a *Gyümölcstermelő Szövetkezet*, majd 1945-ig *Schwartz Ignác* működtette. Ezt bérelte ki utána egy *tiszakarádi* parasztfiúból lett gépészmérnök, *Kerékgyártó Béla*, aki saját maga gyártotta le az alkatrészeket és tovább biztosította, a falvakban igen ritka, villanyáramot.

Egyébként ez az épület adott otthont a falu első szeszfőzdéjének is.

A *Bottlik* házaspár, a bolsevizmus és az első nemzetgyűlés idején, a megszállt területen fekvő *tibolddaróci* birtokán tartózkodott. Érdekes, de üldöztetésükről, zaklatásukról, háborgatásukról nem leltünk fel írásos emléket.

Elsőszülött fiúk 1922. *augusztus 10-én* halt meg, de már október 15-én felajánlást tettek *Miskolcon*, az *Erzsébet kórház* területén, egy 24 ágyas gyermekkorházi pavilon felépítésére, meghalt gyermekük emlékére. Ezt a közgyűlés nagy örömmel és nagy elismeréssel fogadta. Sőt a város, a megye és a jóléti minisztérium is azonnal megtette a felajánlását, és így már egy 50 ágyas pavilont kezdtek el tervezni.

„1926. július 1-jén adták át a Báró *Bottlik István* gyermekkorházat egy fájdalmas kegyelet sugallatából kinőtt alkotást.” A **MISKOLCI NAPLÓ** gyönyörűnek, egy gyöngyszemnek”, írja le az új építményt, részletesen bemutatva azt. A bejárat fölött egy finomvonalú, bájos gyerek arc alatt a két dátum 1918. szeptember 20. - 1922. augusztus 10.

„Ez a gyermekfej azért vált angyallá,
azért szenvedett itt, és azért költözött tova,
hogy kevesebb szenvedés legyen a földön.”

Bottlik báró kezdeményezte és anyagilag is támogatta a miskolci gyermekkorház felépítését

A megépült pavilonban egy gyönyörű, márványból készült köszönő emléktáblát állítottak, a báró és felesége tiszteletére.

Ami külön örömteli, hogy közel 100 év múlva is, a tábla megvan, ma is áll, és hirdeti az adományozók fájdalmát, egyben nagylelkűségét, annak ellenére hogy a pavilon átépítésre került, de az utókor hálás maradt. Ezt a mellékelt fotó is bizonyítja.

(Folytatás a 32. oldalon)

(Folytatás a 31. oldalról)

Bárcsak a *tibolddaróci Bottlik mauzóleumról* is ezt mondhatná el az utókor...

Írtunk már erről a *mauzóleumról*, de akkor még nem ismertük az alábbi történetet: a *mauzóleum* megépítése tetemes pénzbe került, mely után a bárónak készpénzre volt szüksége, ezért hát 4000 koronáért eladta *Nagyleányfalú* tanyáját, azzal a kikötéssel, hogy 4 éven belül ugyanazon az áron visszavásárolhatja. Ezt természetesen szerződésbe is foglalták. Nos, a visszavásárlás megtörtént, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy ekkor a 4000 koronáért már csak egy doboz gyufát lehetett venni. (Szabó Béla, Kács).

A történet tanulsága szerint a báró vagy egy üzleti zseni volt, vagy volt egy jövőbelátó üveggömbje...!

Ha már az üveggömbnél járunk, álljon itt a *MISKOLCI REGGELI HÍRLAP* 1928. VII. 7-ei szalagcíme:

„Csodálatos véletlenség folytán menekült meg Bottlik István báró egy kiszámíthatatlan szerencsétlenségtől.”

Majd folytatta: „Kiszállott az autójából, amely néhány pillanat múlva felrobbant az országúton. Az autó elégett, a sofőr súlyosan megsebesült.”

Az történet, hogy a báró vendégeket várt, és délután 5 óra felé indult eljűk a *mezőkeresztesi* vasútállomásra, a vadonatúj *Benz* autójával. Közben odaértek a földjén aratókhoz, és szólt a sofőrjének, hogy ő kiszáll, megnézi az aratókat, hogy mennyire haladtak az aratással. A sofőr csak menjen a vendégekért, majd visszafelé az országút mellett várja őket. A sofőr különösnek találta gazdája döntését, mivel néhány órával ezelőtt, már jártak az aratóknál.

A kocsit alig, hogy elindult, egy nagy robbanás, majd a kocsit égő fákyaként futott tovább, felgyújtva útmenti fákat és az árok növényzetét. Érdekes volt megfigyelni, hogy az országos napilapok, szellemiségüktől függően, hogy színezték a történetet, szerencsére a lényeg mindegyikben azonos volt. Mi a megyei / miskolci / lapot vettük alapul.

A vadászat, a báró egész életében meghatározó volt. Főherceg, miniszterelnök, államtitkár, főispán, országgyűlési képviselő, földbirtokos járt hozzá vadászni az évek, évtizedek során, *Daróctól, Kácsra* át egészen *Lillafüredig*. Az újságok kiemelten foglalkoztak ezekkel a vadászatokkal, és az azon részt vevő személyekkel.

József királyi főherceg több alkalommal is vadászott a báró erdeiben. Az egyik ilyen vadászatáról részletesen is tudósítottak. Itt most nem maga a vadászat érdekes, hanem a *tibolddaróci* vadászat előtti fogadás és az elhangzott beszédek. Nos, ezen esemény 1928. január 19-én történt. *Tibolddarócon* nagy ünneplést rendeztek a tiszteletére: lampionok, dalárdák, virágcsokrok, köszöntések. *Sajtós Zoltán plébános* köszöntő beszéde:

„Érezze magát *Fényes Urunk* ebben a vendégszerető kúriában úgy, mint otthon, mert *Bottlik István báró* valóságos atyja ennek a közösségnek. *Fényes Urunktól* várja a vigaszt és segílyt a már-már reményt vesztő, magyarság.”

Az üdvözlésre a királyi herceg szép szavakkal válaszolt:

„Mindenkor szívesen jövök a magyar falvakba. Itt közelebb jutok a magyar föld becsületes fiaihoz, akikkel

már volt alkalmam megismerkedni a világháború véres harcaiban.”

(Ekkorra már megjelent 7 kötetben a világháború alatt írt naplója változtatások nélkül).

Nem csak vadászni szeretett a báró, hanem a vadállomány fejlesztéséért is fáradozott. Nem lehet véletlen, hogy 1928 tavaszán az ő erdeibe telepítették az első muflonokat, melyek *Korzikáról* származtak, hogy aztán a *Bükkben* elszaporodjanak. Addig Magyarországon csak egy-két uradalomban tenyésztették a muflonokat. *Mayer János* földművelési miniszter, *Lillafüred* és *Bükk* erdő és turista kultúrájának emeléséért fáradhatatlanul dolgozott. Ebbe az elképzelésbe tartozott bele a vadászok számára Magyarországon akkor még oly ritka vad elszaporítása is.

A báró is, mint oly sok vadász évszázadokon keresztül, szeretett erdei szalonkára vadászni. A szalonkára való vadászás mindig egy különleges kihívás volt egy vadász számára. Régen „tündér madárnak”, ma „*Erdő királynőjeként*” is nevezik. A vadászok szerint nem véletlen a neve! Szezonális, vonulós vándormadár, amely csak pár percig mutatja meg magát.

Az 1930-as években bokrozva is lehetett vadászni, nem csak nyiladékon, húzáskor. Mindig dicsőség és nagy-nagy büszkeség volt az elejtése.

A *Kácsi* erdők meredek oldalain nem egyszerű volt a vadászása, de ezt a báró megoldotta. Volt egy, ekkor már csak erre a célra használt, öreg lova, a *Manci*. Öreg volt és lassú, ami még ettől is fontosabb, hogy teljesen süket. Lassan közlekedett, és tőle nyugodtan lehetett jobbra-balra lövöldözni. A lovat mindig egy gyerek vezette a cserjésben, természetesen pénzért. A lóvezetés azért kellett, mert gyeplő nem lehetett a báró kezében, ott a puská volt. Derekán egy széles bőrv, mely a hámoz volt rögzítve, és úgy húzatta fel magát a meredek oldalakon. Egyébként a ló nevét, a *Rakottyas dűlőben*, máig őrzi egy hely a „*Manci gödör*”! Amikor a ló az ősi vadászmezőkre poroszkált, a báró ide temettette el. A történetet *Szabó Bélától (Kács)* hallottam, akinek az édesapja 1937-től vezette a *Mancit*, az erdei szalonka vadászatok során.

Ha már *Kács*, sikerült megnéznem és lefotóznom a báró 2 db, vadászatok során használt székét. Mivel a báró egy természetes ember volt, így a székek igen masszívak és még ma is használhatók, sőt írgylésre méltóak! Az egyik, a szarvas-agancsos, nemcsak az ülést biztosította, hanem az egy „vadász erdei sétatob”.

Ezt a két székét és egy „1936. VI. 10. PÉNZPATAK” felirattal ellátott özbak trófeát, a báró fővadászának unokája őrzi, és mutatta meg.

Dr. Dósa Viktória
Dósa Sándor

Fecske Csaba

Karácsony

Hörcsög kuckója, ahova sorban érkeznek a vendégek: Egérke, Kabóca, Gyíkciska, kis Tücsök, Csiga, Borz, mindegyikük kis csomagocskákkal megpakolva. Hörcsög nagy füstfelhőket eregetve pipázik, néha fát rak a tűzre. Szépen feldíszített karácsonyfa áll a kuckó közepén. Halkan karácsonyi ének szól: a Csöndes éj.

Egérke: (lázasan bontogatni kezdi az ajándékba kapott csomagot) no, lássuk csak! Egy bekecs, egy jó meleg bekecs! (gyorsan felpróbálja, illegeti magát a tükkörben)

Hörcsög: Jól áll neked Egérke, mintha rád öntötték volna.

Egérke (örvendezve): Köszönöm, nagyon szépen köszönöm! Lássuk a következőt, a kis Tücsökét! (kissé csalódottan) Egy bekecs, egy másik bekecs!

Kis Tücsök: Ezt aztán jól eltaláltam, ilyen az én formám! Öröm az örömben. De mi volna itt az öröm?

Gyíkciska: Ne haragudj Egérke! Tudod, tudod...én is, egyszóval én is bekecsot hoztam neked ajándékba, hiszen olyan fázós természetű vagy.

Egérke: Semmi baj gyerekek. Egyik nap Hörcsögét, másik nap a kis Tücsökét, a harmadik napon a tiédet fogom viselni.

Gyíkciska (Bátortalanul): Még nyáron is?

Csiga: Igenám, csakhogy, khm, khm...csakhogy én is bekecsot hoztam ám! Azt mikor fogod viselni Egérke?

Kabóca: És az enyémet?!

Egérke: Hát te is Kabóca?

Borz: Kapaszkodj meg Egérke, sőt még én is!

Egérke (kuncogva): Nézzük csak! Van hat bekecsem, jut a hét minden napjára egy, mert vasárnap a régi bekecsemet fogom viselni, amit valaha Hörcsög barátomtól kaptam.

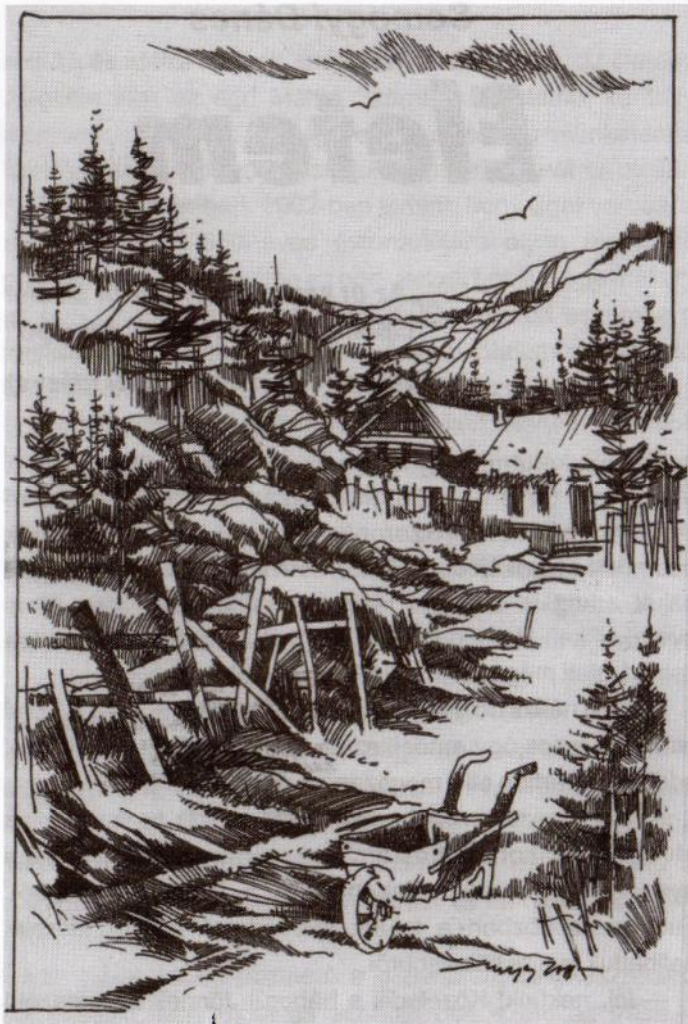
Kis Tücsök: De ugye Egérke az enyémről se feledkezel meg? Azt is fogod viselni legalább egy héten egyszer. És hogyha találkozunk majd valahol, a bekecsemről foglak felismerni.

Egérke: Már hogyne viselném! Kedden, kedden veszem föl a tiédet, az lesz az én keddi bekecsem.

Kis Tücsök (az ablakból nézi a sűrű hóesést) Én úgy szeretem, amikor hull a hó, olyan csöndes és puha most a világ, mintha ki lenne vattázva. Minden olyan szép fehér. Úgy szeretem a fenyőillatot, úgy szeretem a karácsonyt, amikor olyan jóillatúak a fenyők! Halljátok? Száncsengő. A többiek kárusban: Valóban, száncsengő.

Hörcsög: Éj-mélyből fölzengő/ csing-ling-ling száncsen-gő...(a második strófától kezdve már együtt mondják valamennyien a verset)

Amint véget ér a vers, újra hallatszik messziről, halkan a Csöndes éj. A hóesés elállt, csillagok ragyognak be az ablakon.

Tél

Mezey István rajza

B. Mester Éva

angyalok

kopott cipőben
divatjamúltan
rejtőzködnek
az angyalok
semmijük nincs már
fáradt a szárnyuk
melengettek
egy csillagot

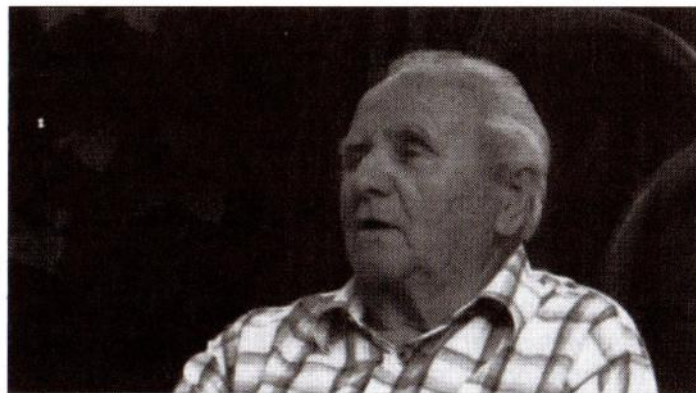
állok a ködben
reményvesztetten
aprócska gyenge
láng vagyok
gyufásdoboznyi
meleg kezemben
lehet hogy én is
megfagyok

Somogyi Dénes

Életem

„Az út sarából úgy gurult az élet
cipőm elé, mint egy üveggolyó”

{Villon Testamentumából idézve}

Én sem kértem, hogy negyedik gyerekként világra jöjsek. Mégis ez történt 1938 márciusának egyik hajnalán —Gömbösfalván, {Szomolya} az alvégi utca egyik nádfedeles házikójában. Mintha nem lett volna elég gondjuk-bajuk addig is a parasztszüleimnek, az örökösen éhes gyerekekkel. Ha addig sokat dolgoztak, a megszorodott család miatt még többet kellett dolgozniuk.

Zokszó nélkül dolgozott volna tovább apám is, de a SASos behívóparancs úgy rendelkezett, védje meg a hazáját, ahol eddig nyomorban élt a megszorodott családdal.

Apám hosszú távolléte alatt is telt az idő és én már az alvégi utcánkon futkostam ekkorában a többi alvégi gyerekkel, ahol alig látszottam ki a feneketlen sárból. Futkározás közben a falunk felé érkező háború dörejét hallhattuk, egyre közelebből.

—Jaj, nekünk! Közeledik a háború! Jönnek az oroszok! —sóhajtozták riadtan az öregasszonyok az óvóhelyül szolgáló tufapincében, ahol több családdal voltunk összezárva. Sok alföldi, köztük mezőkövesdi család választotta óvóhelyéül a falu pincéit, melyek a falu két oldalán ezernyi számban vannak még ma is tufába vájva.

Addig sóhajtoztak, amíg a robbanó gránátok már a pinceajtót is megrongálták a bent reszkető emberek ijedségére. Az orosz katonák is megérkeztek az előre megalapozott félelmünkre bőven rászolgálva. Vitték a fiatal nőket krumplicuklásra, és a férfiakat málenkij robotra. (kismunkára)

Mikorra az óvóhelyünkre benyomultak, én már az ágy alatt remegve hallhattam ordibálásukat:

—Partizán jeszt?—támadtak durván a bentiekre és kutattak a homályos pince minden zugában. A felnőttek ekkor észlelték hiányomat és húztak ki az ágy alól teljes remegéssel még éppen idejében, mert az ágyak alját is kutatni kezdték a homályban. Nagyon megijedtem a robbanásoktól és az ordibáló katonáktól, mert a remegésem nem múlt el még a civil ruhába át öltözött, orosz katonaorvosnő vizsgálata után sem. Ezután sem lettem tökéletesen egészséges, mert kétszer varratták meg a halóruhát, ami szokás volt faluban az elkészönni készülő gyerek részére ekkortájt. Aztán mégis, valahol úgy döntöttek, maradjak, valami feladat várhat rám.

A háború után édesapámat még két évig hadifogolytáborban büntette a hatalom, mert a vesztesek oldalán harcolt a háborúban. Nem az ő kívánsága volt, hogy bármely oldalon harcoljon, mégis bűnösnek kiáltották.

Hogy apám hazajött, könnyebb lett kissé életünk. Majd a színre lépő Rákosi Mátyás elvtárs vezérünk úgy határozott, dolgozó népe a földön megtermelt, kevés anyagi javakat szolgáltatassa be és keményen adózzon.

Nem is csoda, ha – tanítóim kérésére – szüleim a mezőkövesdi *I László Gimnáziumba* {Szent László} irattak továbbtanulni. Egy cseppet sem örültem ennek. Nem akartam új lenni. Nekem a föld, az erdő volt minden álmom, ezért mindenképpen erdész akartam lenni. A legnagyobb akadálya volt, hogy ekkoriban még csak Sopronban volt erdész-képzés, és szüleim nem engedtek ilyen messzire. Bár akkor nehezteltem érte, később mégis helyeseltem döntésüket. Még ilyen közelségben is elfogott a honvágy, amikor kihéredett a falunk fölé magasodó Gyűr-oldal. A virágba borult cseresznyefák erdeje odalátszott a diákothoz második emeletére, egyre fokozva honvágyamat.

Honvágyam csillapítására Mezőkövesd és Szomolya közötti *Burbolya* nevű földünket hétvégeként felkerestem egy kölcsön biciklivel és egy kölcsön kapával. A kukoricásunkban irtottam a gyomokat. Édesapám, amikor másnap Szomolyáról felkereste földünket, mosolyogva indult vissza a faluba és újságolta; *valaki ellopta a gyomokat a kukoricásból!*

A második évet fejeztem be, amikor a nyári szünidő leteltével, szüleim zavartan fordultak felém:

—Édes fiam! – mondta apám, – jó lenne, ha nem mennél vissza a gimnáziumba. A sok beszolgáltatás és a sok adó miatt, nagy szükség van itthoni munkára és az iparban kapott fizetésedre. Amióta hazajöttem a hadifogságból, egyre fogy az erőm. Nem bírom már a munkát. Meg aztán, az sem helyes, hogy urat neveljünk belőled, testvéreid meg túrják a földet.—mondta lehajtott fővel, mintha bűnös lenne a háború kitöréséért, a beszolgáltatásért, a szegényembert nyomorító adókért.

Nem sok választásom volt. Otthagytam az iskolát, melyet később az egri Gárdonyi gimnáziumban, munka mellett fejeztem be. És nem volt sok választásom, hová menjek dolgozni. A falunk és Bogács község között, a Borda-hegyen állt a MASZOLAJ {Magyar - Szovjet Olajtársaság} egyik

olajfúrótornya, ahol sikerült elhelyezkednem 1955 őszén, mint fúró munkás. A fiatal korom ellenére, az átlagosnál erősebb fizikai állapotomnak köszönhetően, korengedéllyel felvettek.

Mint partra vetett hal, a meleg tanteremből a szabad ég alá kerültem. Jöttek a mínuszok, hideg szelek, térdig érő sarak, havak, melyeket nehezen viseltem. Innen Bogácsra kerültem, ahol egy műszaki baleset folytán majdnem áldozatul estem. Ám élve maradtam, valaki ismét vigyázott rám. Az általam okozott üzemibaleset miatt, a torony tetejéről mellém zuhant a tízmázsás csigasor, de ismét élve maradtam. A baleset kísérőjeként – a véletlen folytán – feltört a gyógyvíz. A fúróberendezésben történt károkozás miatt, megkaptam a munkahelyem első fegyelmi büntetését.

Később, mivel érettségim volt, könnyebben tanultam szakmákat. Pár év alatt négy szakmából vizsgát tettem és tizenöt év után, otthagytam az olajfúró vállalatot, amely ekkor már egri telehellyel működött. 1958-ban a sármelléki repülőezredhez rendelt a behívóparancs, ahol két és fél évet szolgáltam a dolgozó népet, mint tűzoltógépkocsivezető. 1961 megnősültem. A feleségem, társam, segítöm immár 60 éve. Eger város szélén építettem családi házat, többnyire saját kezemmel, a Pannónia motorom árából vásárolt telken. Hasznosítottam a korábban tanult szakmáimat. Így aztán, amikor az olajfúró vállalat végleg elköltözött Egerből-Szegedre, már nem vándoroltam tovább.

A Mezőgép vállalathoz szegődtem, ahol kerestek olyan autóvillanyszerelőt, akinek autóbuszvezető jogosítványa is volt. Munkakezdés előtt és után a munkásokat szállítottam, napközben pedig az üzemben dolgoztam. Hétféteken kirándultunk az ország területén és azon túl is, olykor az Adriai tengerig.

Két év múltával a Heves Megyei Tanács Épitő Vállalathoz szegődtem, ahol jobban megfizettek. Itt dolgoztam huszonkét évig, amikor nyugdíjas lettem.

Bár volt hétféji telkem és turistaként már évek óta jártam

„A Magyar Kultúra Lovagjává avatom!”

a Bükk és Mátra hegyeit, mégis üresnek találtam az életem. Jelentkeztem az egri Máltai Szeretetszolgálatnál karitatív munkára, amelynek évekig voltam önkéntes munkatársa. Ennek leteltével másodállású taxisként jártam a város utcáit.

64 éves koromban, 2002-ben történt, hogy Eger városa, a vár diadalának 550 éves évfordulójára olyan mondaíró pályázatot írt ki, amelyben az egri vitézek hősiessége mellett, az egri bikavért is méltatni kellett. Ekkor jutott eszembe a nagyapámtól hallott monda, amely a szülőfalumban maradó török katonáról és egy kecskepásztorlány szerelméről szól.

A pályázati kiírás gépelt beadvány kért. Nekem nem volt lehetőségem a gépeltetésre, ezért kézzel írt mondat adtam be. Vagy elfogadják, vagy nem alapon.

Ekkor még nem reszketett a kezem ennyire, mint most. Édesanyámtól teljesen megörököltam a reszkető kezet, amely csak fokozódik az éveim teltével. Jól olvasható mondat tudtam leadni. Már el is feledkeztem az egésztől – úgy sem lesz ebből semmi – hiszen nem gépelt írást adtam le, mégis értesítettek az elért helyezésről.

A siker annyira jól esett, hogy írni kezdtem. Amikor összegyűlt egy kötetre való, a kézzel írt szöveget az egyik egri kiadóhoz vittem és saját költségemen készítettem belőle 13 példányt. A rokonságomnak szántam, akik már eddig is ajánlották, írjam le a mondanivalómat és ne őket untassam történeteimmel.

Olyan sokat kellett fizetnem a gépelésért, szerkesztésért, könyvekért, hogy most és azonnal befejezem az írást! – döntöttem el magamban. Hogy mégsem fejeztem be, annak oka nem más, minthogy a rokonságom egyik tagja megajándékozott egy legyengült számítógéppel. Beiratott egy ingyenes tanfolyamra, ahonnan az első, óráközi szünetben leléptem. A gigabájt, megabájt, wincseszter szavaktól zúgott a fejem, melyen egy abroncs szorítását éreztem. Rájöttem, hogy rajtam kívül, a hallgatóság minden tagja professzori szintű tudással rendelkezik a számítógép ismeretekből.

Még a hazafelé tartó úton vettem egy füzetet és ebbe írtam a lépéseket, melyeket a gépen petyegtettem. Sok-sok gyakorlással végre megtanultam annyira, hogy kezelni tudom. Olykor még ma is előveszem a füzetet. Tudom, könyveimre ráférne egy jó szerkesztő segítsége, de a munkás nyugdíjamból erre nem telik. Sokszor érzem, milyen jó lett volna a középiskola után továbbtanulni. Annyit tudni, mint mások. Ilyenkor azzal nyugtatom magamat, hogy ők meg nem tudnak villanyt szerelni, házat építeni, autót szerelni, busz vezetni, vízvezetékét szerelni, hegeszteni, stb.

Irodalmi pályázatokra beadott írásaimra kapott elismerések, továbbiak írására serkentenek. És én írok annak ellenére, hogy számomra minden könyv ráfizetés. Amikor elkészülök egy könyvvel, nem futkosok támogató és kiadó után.

(Folytatás a 36-ik oldalon)

(Folytatás a 35-ik oldalról)

Néhány példányt elkészítetek saját költségemen és elajándékozom azoknak az időseknek, idősothonoknak, akik nem tudnak netezni. Munkásnyugdíjamból telik erre is, hiszen puritán életet élek. Túrázok, kerékpározok, kapálok. A többiek számára ott van a Heves Megyei Elektronikus könyvtár, Matyó könyvtár, Magyar Elektronikus Könyvtár, ahol mind a 18 kötet megtalálható. Legkedvesebb számomra a *Hasszán kincse*, amelynek alapja a pályázatra beadott mondám. A fiatal olvasók az Egri csillagok folytatásának mondják – szerelmi vonatkozásban.

A tájékozatlanok irigykednek rám, anyagi hasznot sejtve. Akkor tudom őket megnyugtatni, amikor megígérem, a könyveimből eredő összes jövedelmet és a szerzői jogot a haragosomra hagyom.

Szép, ólomüveg ablakokat láttam korábbi kirándulásaim alkalmával. Kedvet kaptam arra, hogy szülőfalum templomának kettőt adományozzak. Amikor elkészült, arra gondoltam, Egerben már 65 éve élek és a most felújított Lajos városi templomban is jó lenne. Amikor beszéltem a plébános úrral, helyeselte. Egyet elkészítettünk és kezdeményezésünket tapasztalva, mások is kedvet kaptak az adományozáshoz. Két év alatt minden ablak elkészült.

Aztán a házunkhoz közeli téren kezdeményeztem egy kis trianoni emlékhely létesítését. Mert erről a gyalogúton döntésről emlékezni kell az utókornak is. Részt vettem a munkálatokban, a fák ültetésében – gondozásában még ma is. Lakótársaimnak segítettem ügyeik intézésében, akik jelöltek a városrész fertálymesteri tisztéjére, amelyről nem tudtam. 2013-ban megválasztottak, de nem tudtam elvállalni, mert szívügyemre időpontot kaptam Debrecenbe, egy közeli időpontra.

Majd megírtam Szomolya történetét, melyet diszpolgári címmel jutalmaztak. Aztán segítők, jóakarók, jelöltek a Magyar Kultúra Lovagja megtisztelő címre, melyet 2018-ban átvettem Budapesten, a Stefánia Kulturapalotában.

A közösségért végzett munkának meg lett az erkölcsi haszna.

Még 1999-ben, feleségemmel megalapítottuk a *Szomolyáért alapítványt*, melynek legfőbb célkitűzése a Szomolya – Eger közötti összekötőút építésének pártolása, szorgalmazása. Az alapítvány létrehozását az előzte meg, hogy nosztalgiám gyalogosan kényszerített Egerből Szomolyára menni azon a 8 kilométeres, 750 éves földúton, ahol gyerekkoromban oly sokat jártam. Szomorúan tapasztaltam, hogy a földút nyomvonalát elnyelte a dzsungel. Az Egerben lakó öcsémmel hetekig irtottuk a bozótot mire gyalogosan járhatóvá vált. A Heves Természetjáró Szövetség elnökénél {*Lovász Józsi bácsi*} jártam el, hogy a kitakarított nyomvonalon jelzett turistaút

legyen. Ma már sárga és piros jelzés.

Majd nehezen bírtam elviselni, hogy a 21-ik század kezdetén csak földúttal van összekötve a város. Ezzel az őseink 750 éves, 8 kilométeres földútjával. Ma ugyanis 20 kilométeres szilárd burkolatú úton érhető el csak a város. Mindez annak ellenére, hogy a lakosság ebbe a városba jár dolgozni, tanulni, vásárolni, szórakozni, gyógyulni. Ebben az országban nincsen még egy másik olyan falu, amely ilyen kedvező földrajzi helyzetben, ilyen közelségben van egy megyeszékhelyhez, és mégis csak 20 kilométeres távon éri el a várost.

Több millióért elkészültek a tervek. A Borsod Megyei Építési Hatóság 2003-ban engedélyezte. Mégsem készülhetett el, mert az Eger városát keleti irányban elkerülőútra lett tervezve az érkezése. Az már mindenki előtt ismeretes, hogy az elkerülő építése elmaradt. A nyomvonalválasztás bizonytalansága miatt kudarcba fulladt. Legalább 7-8 nyomvonalról beszéltek ekkor. A pletyka szerint, neves egri személyek azt szerették volna, ha a Merengő dűlőben korábban vásárolt telkeiken haladna keresztül az elkerülőút, nem az Almagyar-domb szőlőültetvényein, ahol a kisajátítási költségek is elviselhetőbbek lettek volna. Nem is beszélve az úttal járó környezetszennyeződés különbségéről, amely a szőlődombon haladva, távolabb került volna várostól.

Mivel az elkerülő nem épült meg, így a falut összekötő út sem.

Megöregedtem! Már nem érdekel semmi. Ha a bérelt, zsebkendőnyi szőlőmet kapálgatom a Kőlyuki pince tetején, akkor érzem jól magamat. Amikor egy szőlősor végére érek, leülök a parányi lugas alá és nézem a Bükkhegység kéklő vonulatait a távolban, melyeket annyiszor bejártam. Láthatom a Tarkó, Háromkő vonulatait, a Miskolcig érő hegyek karéját és ekkor megnyugszom, megpihenek. Amikor a Háromkőről bámulom a lenti tájakat, a teremtés csodáját, annyira közel érzem magamat Istenhez, mintha templomban lennék.

A szőlőlugas alól láthatom az Eged-hegyet és ekkor szabadjára engedem a fantáziám; *Ha valaki egy nagyükröt szerelne az Eged-hegy déli oldalára, láthatnám Egerből Szomolyát és Szomolyáról láthatnám Eger városát, ahol már 65 éve lakom. Ide látszik a Nagy -Tiba és Kis-Tiba hegy, Bikk-bérc, Vár-hegy, Ódor-hegy, amerre több évtizede túrázom. A rövidebb túrákon ma is ott vagyok. Amikor átölelek egy erdeifát, érzem a felém áramló energiát.*

Most, idős nyugdíjasan, ha a szőlőm lugasa alatt, a bárdolt ülőhelyemen délnek fordulok, láthatom a szőlősorok között lankadó gyomokat és tőlük megszabadított, üde szőlőtőkét. A látvány okozta örömem világossá teszi számomra; *nemcsak születtem parasztnak, hanem szívenben-lelkemben az is maradtam.* És ezt egy cseppet sem sajnálom!

Búcsú Sitku Csabától

Nyiregyházi volt, oda született, ezer szállal kötődött a nyírségi homokhoz. Ám a Sors úgy hozta, hogy új hazát kellett választania. A választás nem akarata ellenére történt, jó szántából jött az alföldi síkságról a Bükk hegyeinek ölelésébe. Új lakhelyéül Bogácsot választotta, s háza, hazája ez a bükkaljai falu lett. Kedves, barátságos, jókedélyű embernek ismertük meg mi, akik már eleve ide születtünk vagy több évtizede itt éltünk. Nyiregyházát nem feledve, Sitku Csaba bogácsi lett! Egészen ez év őszéig, amikor is a Teremtő újra felszállította Őt az élet vonatára, amivel elindult az örök végállomás felé. Mi, itt maradtak fájó szívvel búcsúztunk el tőle és emlékét soha nem feledjük.

Temetésén bogácsi ismerősei, barátai nevében Sihell Feri, (művésznevén Sihell Ferry) a népszerű dalszerző, énekes mondott búcsúbeszédet.

Drága Csabesz!

Itt állunk előtted, hogy búcsút vegyünk tőled és elkísérjünk az utolsó utadon. Itt vannak most azok az emberek, akik szerettek, tiszteltek téged és büszke vagyok arra, hogy ezek közé tartozunk mi is, a kis bogácsi csapatunk.

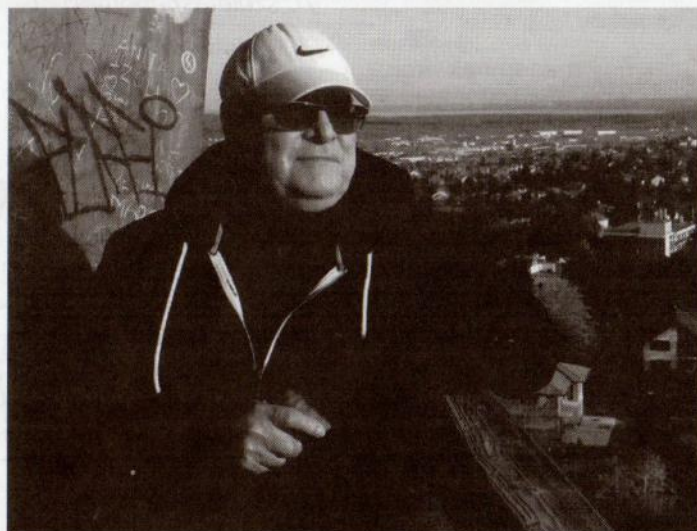
Életed utolsó 5 évet töltötted ezen a csodálatos helyen, ahogyan te nevezted: a nyugalom szigetén. Ebből az öt évből nekünk igaz, hogy csak 3 év jutott, de az tartalmas és boldog három év volt.

Azt mondtad egyszer, hogy a bogácsi levegő, a bogácsi légkör segített neked a gyógyulásban és nem utolsó sorban a zene...Belecsöppentél a mi világunkba, ahol rátaláltál egy új dologra, ami azelőtt kimaradt az addigi életedből. Mindig is szeretted a zenét, zenekedvelő voltál, de Bogácson már saját hangszered is lett és elkezdtél tanulni játszani rajta. Büszke voltál a szintetizátorodra, amin oly sokszor együtt zenéltünk és énekelünk. Jani barátodnak azt mondtad egyszer, ha újra kezdhetsz, zenész lennél.. Most mi kérünk téged, hogy ha újra kezdod és zenész leszel, játszd el kedvenc közös dalainkat.

A zene mellett a másik nagy kedvenced a biciklizés volt, több 10 kilométereket tekertünk le együtt és utána mindig leültünk egy kis borozgatásra a kedvenc borodból: Csáter apó cabernet sauvignonjából.

Valószínűleg kevesen tudják rólad, hogy a Bogácson töltött éveid alatt igazi mester szakácsá váltál. Ha vendégeid érkeztek, napokkal előtte készültél és isteni ételekkel fogadtál minket. A buktádat mindenki emlegeti, olyat senki nem tudott sütni, mint te. Megsütöttél egy tepsivel és sorban ahogy voltunk a szomszédjaid, mindenkinek beadnál néhány darabot.

Egyedül éltél, de nem voltál magányos. A gyönyörű házadra büszke voltál és mindenkinek elmondtad, hogy Szilvi lányodnak

és családjának, valamint az egyik jó barátodnak, Ligetfalvi Zolinak és feleségének, Zsókanak köszönheted, hogy ilyen körülmények között élhettél. Ebben a csodás házban ismertük meg lányodat Szilvit és családját, akikre nagyon büszke voltál és mindig nagy izgalommal vártad őket. A családon, Zoliékon és rajtunk a bogácsi barátaidon kívül, még rendszeresen vendégeid voltak a transzplantos csajok – mert így emlegetted őket – Böbe és Tünde, akik az ott töltött napok alatt annyira felpörgették az életedet, hogy most már bevallhatjuk, két napig pihentél miután elmentek. Imádtad ezeket az együtt töltött napokat és persze a csajokat is.

Nagyon sokszor beszélünk veled arról, hogy oda, ahova most te mész, csak az emlékeket visszük.... Bízunk benne, hogy a te bőröndöd most hatalmas, hiszen rengeteg emléket és élményt viszel magaddal. Mi, a kis bogácsi barátaid, őrizni fogjuk az emlékedet és bár viccelődtünk sokat azon, hogy elnevezzük a házadhoz vezető patakparti utat „Sitku Csaba sétányak”, szívünkben az a kis út már biztos, hogy ezt a nevet fogja viselni.

Most is rendszeresen elmegyünk a házadhoz, és csak úgy, mint azelőtt mindig, bekiabálunk, hogy Csabesz... De már sajnos nem veszed a kis mellényedet és nem jössz ki a teraszra, hogy azt mond: gyertek, nyitva a kapu.... Ma már csak a csend és üresség fogad minket, de mi akkor is megyünk, mert őrizzük az emlékedet és őrizzük a házadat, amit annyira szerettél és féltettél....

Drága Csabesz! Személyedben egy igaz baráttra leltünk, egy olyan emberre, akit mindannyian szerettünk és mindannyian felnéztünk rád. Hiányozni fogsz, de ahogy te szoktad mondani, sose köszönjünk el egymástól, hanem várjuk a legközelebbi találkozást. Így, mi sem köszönünk el, csupán jó utat kívánunk, és utadon kísérjen a kedvenc dalod, amit oly sokszor énekelünk együtt.... Találkozunk még, és addig is legyél ott velünk, ahol lenni kell...a szívünk közepén.

Baráti szeretettel, **Sihell Feri, Viki**, és a bogácsi, a Bogácson megismert barátok, ismerősök...

Szókéné Tóth Katalin

Csak úgy magamnak

71. születésnapomra

Csak úgy magamnak írok:
Vajon merre járhat most az Isten?
Jó lenne, ha ránk találna,
S helyre tenne Téged , Engem, Minket!

Baj van a világgal, vagy talán Velünk?
Csak rohanunk – nem biztos, hogy kéne!
Ez egy ránk kényszerített erőltetett menet,
S nem biztos, hogy megtaláljuk azt, amit keresünk.

Mert mit keres a mai Ember – gazdagságot, sikert,
Karriert, boldogságot, élvezeteket, hírnevet?
S észre sem veszi, hogy közben - önmagát veszíti el:
A hívő-t, a reménykedő-t, a boldogság-keresőt.

Az „Új”, - csak új káprázat, - nem mindig célravezető!
Jó lenne megállni, számot adni, okulni, tanulni,
Hálát rebegni, s nem mindig csak elégedetlenkedni,
Megtalálni önmagunkat, az Istentől eredőt.

Beérni ennyivel, s nem többre vágni:
Legyen meg a mindennapi kenyereünk,
Szeretet kapni s főleg adni, hogy valóban
Méltón, Isten gyermekei lehessünk.

B. Mester Éva **karácsony**

karácsony havában
szerte a világon
csilingel a szeretet
a tűlevelű fákön

bőtermő ajándék
díszes dobozokban
mosolyod a legeslegszebb
semmi sem kell jobban

ünnepek ünnepe
csillagszórós álmok
decemberi szép mesédre
mézescsókka várok

múlhat a varázslat
fakulnak a percek
karácsonyfa illatával
most töltsd fel a lelked

Orosz Margit **Csoda készül...**

Csoda készül karácsonykor:
kisdéd mellett kicsi legény
arcán mosoly, csilingel a
nevetése, fényeket gyűjt
a szívünkbe', ajándék,
mely nyújt meleget,
belülről jön és dédelget.
De szép is a karácsonyfa!
Ágoston, a kisunokám
ül alatta, feje fölött
színes gömbök, szaloncukor,
csillagszóró, angyalhaj és
sok-sok mosoly, melegség meg
szeretet, kék szemében
ígéret a jövőnkre:
Lesz holnapunk, lesz hitünk,
békességünk, reményünk!

Csodavárás

Korkos Jenő rajza

Drabon József

Karácsony előtt

Közeledik áldott, szép karácsony,
most szürke, ködös, álmos kint a táj,
de szinte már magam előtt látom,
hogy ragyognak majd díszes fenyőfák –
évtizedek maradtak mögöttem,
fiatalból öregember lettem.

Átgondolom, amit eddig tettem,
szívem örül, hiszen van családom,
örömkönnyek gyűlnek a szememben,
feledtetik minden csalódásom –
ami szép volt, előttem kitáruul,
miközben a jövőm egyre zárul.

Karácsony ígérete bennem él,
kijelölt utamat egyre járom,
felsejlik bennem ünnepi álmom,
hiszen az ember mindig csak remél –
azt, hogy elűzheti üres magányt,
Urunktól kapunk hitet, jó áldást.

Visszaszámlálás

Gyerekkoromban ilyenkor december közepén mindennap azt számolgattam izgatottan, mennyit is kell még aludnom karácsonyig, amikor majd megjön és ajándékot hoz a Jézuska.

Lám, ez a fajta számolgatás máig szokásom maradt, csakhogy ma már nem karácsony napjától kezdem a visszaszámlálást.

Egy 2022. évi naptárral a kezemben, épp tegnap végeztem ilyen számolgatást, s növekvő optimizmussal jelentem Önöknek: már csak hetvenhatot kell aludnunk, és beköszönt a mindennél jobban várt március, a KIKELET.

(ha)

Köszönet a szerkesztőségnek

A „Kaptárkövek” folyóirat igazi áldás a Bükkalja térség lakóinak. Talán a megálmodó, vagy megálmodók sem gondolták még akkor, hogy e térség olvasóinak kedvenc lapja lesz. A kíváncsi olvasó olvashat a múlttól, jelenről, de a térség küzdelmeiről, jövőbeni terveiről. Olvashat, olyan értékes emberekről, akiket a feledés homálya talán örökre eltakarna, ha e folyóirat lelkes szerkesztői, önzetlen szerzői, fáradságot nem ismerve, nem vésnék papírra a közösségért folytatott küzdelmüket.

A szépen megírt történetek, prózák, versek, élvezetek az olvasók számára, melyek között a régen még természetesnek számító aranyjánosi verselési forma is gyakran előfordul. A kifejező, tartalmas mondanivaló mellett, a sorok végén szépen összecsengő rímek a régi időket idézik emlékeimben. Azokat az időket, amikor fontos volt a vers témája, amely mindig tanulsággal szolgálhatott a kedves olvasónak.

Az bizony igaz, ma már más világot élünk. Másak az értékrendek. Modernnek mondott világunkban más mércével mérnek. Bizonyos körökben egy celeb kinevelése fontosabbnak tűnik, mint hősi múltunk nagyjainak megörökítése. Ha egy ilyen álsztár megszületésére fordított összeget támogatásként kaphatna a Kaptárkövek folyóirat, még több ismeretanyagot olvashatnának a lelkes olvasói. Sajnos, ilyen támogatásra kevés a remény. Így aztán nem marad más hátra, mint a szerkesztőség és lapkiadó további önzetlen, kitartó munkája. A lelkes szerzőinek töretlen buzgalma, melynek eredményeképpen tovább él a folyóirat, az irodalmi élet a Bükkalja térség olvasóinak legnagyobb öröme.

Köszönet ezért a szerkesztőségnek, lapkiadónak és lelkes szerzőinek. Köszönöm én is, hogy éveken keresztül befogadtak a Kaptárkövek folyóirat szerzőinek soraiba.

Tisztelettel: **Somogyi Dénes Eger.**

Tartalom

Orosz Margit: Karácsonyi gondolatok (vers); Kovács Mátyás: (fotó)...	1
Czipott György: Via crucis; Fecske Csaba: Karácsonyfák	
Dr. Kriston Mihály: Az én időm (versek); Mezey István: (rajz).....	2
Daruszögi H. Imre: Békevágy a lövészárokból; Mezey István (rajz)...	3
Dr. Pázmány László: Az az asztal (vers); Mezey István (rajz).....	4
Ködöböczi Gábor: Bogácsi borok dicsérete	5
Pribéli Zoltán: Barátomnak; Az igazság (versek) Mezey István (rajz).	8
Sztavinovszki Imréné: Karácsonyi emlékem;	
Mezey István (rajz).....	9
Hajdu Imre: Találkozásom Otrokócsy Rozáliával	10
Mezey István: Téli magány (rajz)	11
Dr. Árvai Judit: Újra érzem „a jú lúszagot”; Mezey István (rajz).....	12
B. Mester Éva: Téli hangulat (vers); Barczy Pál (rajz)	13
Dr. Szedresi István: A legnagyobb cigányzenész	14
Czipott György: Adiabene Máriaához; Drabon József:	
Karácsony üzenete; Orosz Margit: Fagyöngy (versek); Fojtán	
László (fotó)	15
Varga Rudolf: Édesanyám papnak szánt	16
Mezey István (rajz)	17
Filip Gabriella: Angyalos sms; Mezey István (rajz)	18
Czipott György: Szóhíjas napok (vers)	19
Hajdu Imre: Kaszkadőr nélkül	20
Orosz Margit: Örömhír; Mezey István (rajz)	22
B. Mester Éva: Gyerekkoromban karácsonya; Pribéli Zoltán:	
A téboly kapujában; Drabon József: A szeretet himnusza	
(versek) Koscsó László (rajz)	23
Csirmazné Cserevnyák Ilona, Dr. Hajdú András: Csak az	
történt meg, aminek a történetét megírták; Tóth Balázs (fotók).....	24
Tokaji Edit: Miért?	25
Daruszögi H. Imre: Hol nyugszanak a kivégzettek?	26
Dr. Kriston Mihály: Volt egyszer egy Antigone	28
Tokaji Edit: Korán Jöttél	29
Dr. Dósa Viktória, Dósa Sándor: A Bottlik mauzóleum	
Darócon	30
Fecske Csaba: Karácsony; B. Mester Éva: angylok (versek)	
Mezey István (rajz)	33
Somogyi Dénes: Életem	34
Sihell Ferry: Búcsú Sitku Csabától	37
Szókéné Tóth Katalin: Csak úgy magamnak; B. Mester Éva:	
karácsony; Orosz Margit: Csoda készül; Drabó József:	
Karácsony előtt (versek); Korkos Jenő (rajz)	38
Visszaszámlálás: Köszönet a szerkesztőségnek	39
Fecske Csaba: Anyagin elkallódott levele; Mezey István: (festmény) 40	

KAPTÁRKÖVEK

Bükkalja folyóirata

Kereskedelmi forgalomban nem kapható.

Felelős kiadó: Dr. Pázmány László
Főszerkesztő: Daruszögi H. Imre
Kiadó: Civil Szövetség Egyesület,
Mezőkövesd, Szent László tér 24.
Szerkesztőség: Mezőkövesd, Szent László tér 24.
Megjelenik: negyedévenként

Nyomdai munkák: Lion-Gold-Company Kft.
Mezőkövesd, Hóvirág u. 39.

ISSN 2063-2606

„A KAPTÁRKÖVEK, amelyek szülőföldünk, a Bükkalja vidékére jellemzőek, különlegesen, titkokat rejtnek. Ez a misztikus, az ember keze nyomát is magán viselő természeti képződmény jelképe lehet az összetartozás, a közösségi érzés kifejezésének mindennapi életünkben is.”

Előfizethető a 30/277-4037-es telefonszámon.

Fecske Csaba

Anyegin elkallódott levele

sokat gondolok magára mostanában
ott rejtőzött valahol agyam rejtett zugában
és most megcsillant mint tócsa a napsütésben
ki hitte volna még tegnap nem gondoltam én sem
hogy így lesz életem spirituális része lett
ez az egész olyan váratlan annyira meglepett
hogy válaszol majd nem is reméltem
magával így reményt fájdalmat cseréltem
észrevétlenül bőröm alá költözött ráfonódott
a csontjaimra nem tudom a közelség mire ad módot
ne féljen nem kérek semmit magától
amit érzek gondolok néha röpít néha meg gátol
azt mondja a bölcs hogy más a szó és más a tett
egy költő pedig hogy csak az van ami lehet
úgy gondolni magára ahogyan én gondolok
talán tapintatlanság de jó okom van rá
minden kis gesztusát dekódolom merész
fölismerések mocsaráig jutott az ész
elképzelem és ez olyan jó hogy megfogom a kezét
„ha Istent ismer gondolatban se vét” hát jó
visszafogom magam csak az legyen de az nagyon
ami van elhasználdik elvásik az ember míg eljut
a tündöklő pillanat peremére – a vágyig
melynek sötétlő mélyén ott a másik

leszáll az októbertévi est vigasztalanul esik
a világ elveszítette vidámabb színeit
a zöld sárga lett majd barnaként szelelt el
szél-kócolta dáliaikat tett a vázába reggel
a lecsupált kertben még tartja magát néhány zaklatott
őszirozsa és dália megérhetnek még egy-két napot
beleremeg amikor kinéz a párás ablakon
hova menekülhetne nem mutatja semmi nyom
sorstársának érzi a megnyomorított kert
ahol a szél nedves szirmokat és leveleket emelget
s messze a folyóparton túl sovány fák mögött
hatalmas fehér bálait görgeti a kőd
ősz van nagyon de még nincs veszve
minden jöhet szép és jó életembe

lehet hogy egyszer majd meglátogatom
addig is ezt a reményt pátyolgatom
rejtegetem fényesítgetem a bőrömön összegyűlt
napfényt viszem el magának
melegét életem legszebb nyarának
sose kérdeztem még volt-e valaha boldog
voltak-e vannak-e álmai a boldogság tudom mindig
egy fűszál éjjelében tűnik tova
ami emberi csak annyira örök mint vízbe dobott
kő nyomán hangtalanul gyűrűző vízkörök
egy perc sem telik belé és elsimulnak
ránctalan víztükör rejti a mélyt a múltat
a kezdet nem ezt ígérte sokat veszítettünk
de azért még így is megérte sok szép lett
általunk megélve mindazért amit kaptunk és kapunk még
itt vagyunk cserébe éjszaka lesz ha vége a napnak
véget ér az éj és itt a reggel a semmi gödreit
próbáljuk betömni életünkkel mindig minden

Tél

Mezey István olajfestmény

átadja helyét valami másnak szeretünk
így vetünk tört a halálnak nem tudom eloltani
a tüzet mely lefojtva izzik bennem szakadatlan
Istenem hol vagyok magamra maradtam
vigyázzon eltörök ha durván eltaszít
csorba edénye leszek az eljövendő időnek
mosolyt cseréljünk inkább mint könnyet
adjon lehetőséget hogy szépen visszavonuljak
én nem tudok összekötni jelent és múltat
néha úgy gondolom hogy megszökött innét
és falura költözött ahol csönd van és nyugalom
szívét szelíden körbefolyja az idő
tűnődve gondol az elmúlt és jövendő napokra
kicsiny szigetének uralkodója foglya
ki tudja mit visz és mit hoz a holnap
semmi sem múlik el egészen lesz ami volt
és lesznek akik valaha voltak